

The Course of Study and the Scheme of Examination

Year / Sem	Subject	Paper	Title of the Paper	Ins. Hrs / Week	Credit	Maximum Marks			
						CIA	Uni. Exa.	Total	
I Year I Sem	Core	1T1	मध्ययुगीन मराठी साहित्याचा इतिहास	4	4	20	80	100	
	Core	1T2	साहित्यशास्त्र	4	4	20	80	100	
	Core	1T3(A)	कादंबरी	4	4	20	80	100	
			1T3(B)	नाटक	4	4	20	80	100
			1T3(C)	कथा	4	4	20	80	100
	Core	1T4(A)	संत ज्ञानेश्वर	4	4	20	80	100	
			1T4(B)	वि. वा. शिरवाडकर	4	4	20	80	100
		1T4(C)	नामदेव ढसाळ	4	4	20	80	100	
				32	32			400	
I Year II Sem	Core	2T1	आधुनिक मराठी साहित्याचा इतिहास	4	4	20	80	100	
	Core	2T2	आधुनिक कविता	4	4	20	80	100	
	Core	2T3(A)	निबंधवाङ्मय	4	4	20	80	100	
			2T3(B)	ललितगद्यप्रकार	4	4	20	80	100
			2T3(C)	वैचारिक साहित्य	4	4	20	80	100
	Core	2T4(A)	साहित्यसमीक्षा	4	4	20	80	100	
			2T4(B)	संशोधनशास्त्र	4	4	20	80	100
		2T4(C)	पाश्चात्य साहित्यसिद्धांत	4	4	20	80	100	
				32	32			400	
II Year III Sem	Core	3T1	मध्ययुगीन कविता	4	4	20	80	100	
	Core	3T2	मराठीचा भाषिक अभ्यास	4	4	20	80	100	
	Elective	3T3(A)	ग्रामीण साहित्य	4	4	20	80	100	
			3T3(B)	आदिवासी साहित्य	4	4	20	80	100
			3T3(C)	विदर्भातील साहित्याचा अभ्यास	4	4	20	80	100
			3T3(D)	पर्यावरण आणि साहित्य	4	4	20	80	100
	Foundation I	3T4(A)	भाषिक व्यवहार आणि	4	4	20	80	100	

			कौशल्ये					
		3T4(B)	साहित्य-चळवळी	4	4	20	80	100
		3T4(C)	दलित-आंबेडकरवादी साहित्य	4	4	20	80	100
		3T4(D)	अनुवादित विश्वसाहित्याचा अभ्यास	4	4	20	80	100
				40	40			400
II Year IVSem	Core	4T1	मध्ययुगीन-आधुनिक गद्य	4	4	20	80	100
	Core	4T2	भाषाविज्ञान	4	4	20	80	100
	Elective	4T3(A)	लोकसाहित्य	4	4	20	80	100
		4T3(B)	तौलनिक साहित्याभ्यास	4	4	20	80	100
		4T3(C)	साहित्याचा सामाजिक, सांस्कृतिक अभ्यास	4	4	20	80	100
		4T3(D)	संविधानमूल्ये आणि साहित्य	4	4	20	80	100
	Foundation II	4T4(A)	प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार	4	4	20	80	100
		4T4(B)	चित्रपट आणि साहित्य	4	4	20	80	100
		4T4(C)	स्त्रीवादी साहित्य	4	4	20	80	100
		4T4(D)	अनुवादित भारतीय साहित्याचा अभ्यास	4	4	20	80	100
				40	40			400

Sem	Subject	Papers	Credit	Total Credit	Marks	Total Marks
I, II, III, IV Sem	Core	12	04	48	100	1200
III, IV Sem	Elective	02	04	08	100	200
III, IV Sem	Foundation	02	04	08	100	200
Total		16	--	64	--	1600

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ

एम. ए. मराठी अभ्यासक्रम

श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीवर आधारित पुनरर्चित अभ्यासक्रम

M. A. MARATHI SYLLABUS (C.B.C.S. PATTERN)

एम. ए. (मराठी) भाग 1

सत्र I

Core 1T1 : मध्ययुगीन मराठी साहित्याचा इतिहास

Core 1T2 : साहित्यशास्त्र

Core 1T3(A) : कादंबरी (विशेष वाङ्मयप्रकार)
किंवा

1T3(B) : नाटक (विशेष वाङ्मयप्रकार)
किंवा

1T3(C) : कथा (विशेष वाङ्मयप्रकार)

Core 1T4(A) : संत ज्ञानेश्वर (विशेष ग्रंथकार)
किंवा

1T4(B) : वि. वा. शिरवाडकर (विशेष ग्रंथकार)
किंवा

1T4(C) : नामदेव ढसाळ (विशेष ग्रंथकार)

सत्र II

Core 2T1 : आधुनिक मराठी साहित्याचा इतिहास

Core 2T2 : आधुनिक कविता

- Core 2T3(A) : निबंधवाङ्मय
किंवा
2T3(B) : ललितगद्यप्रकार
किंवा
2T3(C) : वैचारिक साहित्य
- Core 2T4(A) : साहित्यसमीक्षा
किंवा
2T4(B) : संशोधनशास्त्र
किंवा
2T4(C) : पाश्चात्य साहित्यसिद्धांत

एम. ए. (मराठी) भाग 2

सत्र III

- Core 3T1 : मध्ययुगीन कविता
- Core 3T2 : मराठीचा भाषिक अभ्यास
- Elective 3T3(A) : ग्रामीण साहित्य
किंवा
3T3(B) : आदिवासी साहित्य
किंवा
3T3(C) : विदर्भातील साहित्याचा अभ्यास
किंवा
3T3(D) : पर्यावरण आणि साहित्य
- Foundation I 3T4(A) : भाषिक व्यवहार आणि कौशल्ये
किंवा
3T4(B) : साहित्य-चळवळी

- किंवा
3T4(C) : दलित-आंबेडकरवादी साहित्य
किंवा
3T4(D) : अनुवादित विश्वसाहित्याचा अभ्यास

सत्र IV

- Core 4T1 : मध्ययुगीन-आधुनिक गद्य
- Core 4T2 : भाषाविज्ञान
- Elective 4T3(A) : लोकसाहित्य
किंवा
4T3(B) : तौलनिक साहित्याभ्यास
किंवा
4T3(C) : साहित्याचा सामाजिक, सांस्कृतिक अभ्यास
किंवा
4T3(D) : संविधानमूल्ये आणि साहित्य
- Foundation II 4T4(A) : प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार
किंवा
4T4(B) : चित्रपट आणि साहित्य
किंवा
4T4(C) : स्त्रीवादी साहित्य
किंवा
4T4(D) : अनुवादित भारतीय साहित्याचा अभ्यास

सत्र 1

1T1 : मध्ययुगीन मराठी साहित्याचा इतिहास

घटक -1

साहित्येतिहास : संकल्पना व स्वरूप

मराठी भाषा, साहित्य व महाराष्ट्र संस्कृती : प्रारंभकालीन जडणघडण

मध्ययुगीन मराठी साहित्याची सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

मध्ययुगीन मराठी साहित्य : प्रेरणा व अंतरंग

घटक - 2

मध्ययुगीन मराठी पद्य : निर्मिती व स्वरूप

मध्ययुगीन मराठी गद्य : निर्मिती व स्वरूप

मध्ययुगीन विविध पंथ - संप्रदाय आणि त्यांचे वाङ्मयीन कार्य

विविध धर्मीयांनी केलेली मध्ययुगीन काळातील वाङ्मयनिर्मिती

घटक - 3

मराठी संतसाहित्य - स्वरूप व अंतरंग

मध्ययुगीन संतसाहित्याची जडणघडण

मराठी पंडिती साहित्य -स्वरूप व अंतरंग

मध्ययुगीन पंडिती साहित्याची जडणघडण

मध्ययुगीन मराठी साहित्याची विविध प्रसारमाध्यमे

घटक - 4

मराठी शाहिरी वाङ्मय : स्वरूप व अंतरंग

मराठी शाहिरी वाङ्मयाची जडणघडण

मराठी बखर वाङ्मय : स्वरूप व अंतरंग

मराठी बखर वाङ्मयाचा व प्रमुख बखरींचा स्थूल परिचय

संदर्भ ग्रंथ :

- १.महाराष्ट्र सारस्वत (खंड १ व खंड २) वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
- २.प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड १ ते ७ अ. ना. देशपांडे
- ३.प्राचीन वाङ्मयकोश : प्राचीन खंड मराठी विभाग, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर
- ४.मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड १, २, ३ महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
- ५.महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय पं. रा. जोशी
- ६.प्राचीन मराठी गद्य : प्रेरणा आणि परंपरा श्री. रं. कुलकर्णी
- ७.प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप ह. श्री. शेणोलीकर
- ८.महानुभाव संशोधन वि. भि. कोलते
- ९.नाथसंप्रदाय म. रा. जोशी
- १०.महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय शं. गो. तुळपुळे
- ११.मराठी भाषेचे मूळ विश्वनाथ खैरे
- १२.यादवकालीन महाराष्ट्र मु. ग. पानसे
- १३.संतवाङ्मयाची सामाजित फलश्रुती गं. बा. सरदार
- १४.मराठी साहित्याचे आदिबंध उषा देशमुख
- १५.वारकरी पंथ- उदय आणि विकास भा. पं. बहिरट, अ. जा. भालेराव
- १६.पाच भक्तिसंप्रदाय र. रा. गोसावी
- १७.युगप्रवर्तक संत : तुकाराम-रामदास संपा. शरयू तायवाडे आणि इतर
- १८.महाराष्ट्र संस्कृतीची जडणघडण ह. श्री. शेणोलीकर, देशपांडे
- १९.संत कवयित्री इंदूमती शेवडे
- २०.प्राचीन मराठी जैन साहित्य सुभाषचंद्र अक्कोडे
- २१.मराठी वीरशैव साहित्य सुधाकर मोगलेवार
- २२.नागेश संप्रदाय यू. म. पठाण
- २३.मुसलमानांची जुनी मराठी कविता अ. का. प्रियोळकर
- २४.मुसलमान मराठी संतकवी रा. चिं. ढेरे
- २५.मराठी वाङ्मयाभिरुचीचे विहंगमावलोकन रा. श्री. जोग
- २६.वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना संपा. द. दि. पुंडे
- २७.मराठी संशोधन मंडळातील सूक्ष्मपटांची सूची वि. बा. प्रभुदेसाई
- २८.संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य : काही अनुबंध रा. चिं. ढेरे
- २९.सातीग्रंथ : स्वरूप आणि समीक्षा कृ. पं. देशपांडे
- ३०.पंडित कवी के. ना. वाटवे

३१.बखर वाङ्मय : उद्गम आणि विकास	बापूजी संकपाळ
३२.संत, पंत व तंत	श्री. म. माटे
३३.प्राचीन मराठी कविपंचक	द. सी. पंगू
३४.मराठी बखर गद्य	संपा. गं. ब. ग्रामोपाध्ये
३५.मऱ्हाटी लावणी	म. वा. धोंड
३६.ख्रिस्ती मराठी वाङ्मय	गंगाधर मोरजे
३७.प्राचीन महाराष्ट्र : सातवाहनपर्व	श्री. व्यं. केतकर
३८.मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड१, २, ३	ल. रा. पांगारकर
३९. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास : प्राचीन	प्र. न. जोशी
४०.प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास	ल. रा. नसिराबादकर
४१.दत्त संप्रदायाचा इतिहास	रा. चिं. ढेरे
४२.नाथ संप्रदायाचा इतिहास	रा. चिं. ढेरे
४३.महानुभाव साहित्य शोधसंचार	अविनाश आवलगावकर
४४.मराठी शाहिरी पोवाडा	विश्वनाथ शिंदे
४५.मराठी बखरवाङ्मय	र. वि. हेरवाडकर
४६.मराठी लावणी वाङ्मय	गंगाधर मोरजे
४७.प्राचीन साहित्याचे अंतरंग	वि. भि. कोलते
४८.संत साहित्य दर्शन	उषा देशमुख
४९.सिद्ध परंपरा आणि महाराष्ट्रातील संत	डॉ. म. रा. जोशी
५०. संतसाहित्याचे बीजप्रवाह	सतीश बडवे
५१. संतसंगम	अलका इंदापवार
५२. महानुभावांची अक्षरलेणी	संपा. राजेंद्र वाटाणे, रेखा जगनाळे

1T2 : साहित्यशास्त्र

घटक - 1

साहित्यशास्त्र : संकल्पना व स्थूल स्वरूप
ललित व ललितेतर साहित्य
साहित्याचे घटक

साहित्याचे प्रयोजन
साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया

घटक - 2

भारतीय साहित्यशास्त्र : भारतीय व मराठी साहित्यमीमांसकांच्या संदर्भात उगम व जडणघडणीचा स्थूल परामर्श

शब्दशक्ती : प्रकार व स्वरूप

अलंकार विचार : स्वरूप व अंतरंग

रस विचार : विविध उपपत्ती, स्वरूप व अंतरंग

घटक - 3

ध्वनी विचार : स्वरूप व अंतरंग

रीती विचार : स्वरूप व अंतरंग

वक्रोक्ती विचार : स्वरूप व अंतरंग

औचित्य विचार : स्वरूप व अंतरंग

घटक - 4

बा. सी. मर्ढेकर यांचा साहित्यविचार व त्यांचे साहित्यसिद्धांत

शरच्चंद्र मुक्तिबोध यांचा मानुषता सिद्धांत

रा. भा. पाटणकर यांचा द्विध्रुवात्मकतेचा सिद्धांत

द. ग. गोडसे यांचा पोतविचार

भालचंद्र नेमाडे यांचा देशीयतेचा विचार

संदर्भ ग्रंथ

१. भारतीय साहित्यशास्त्र

ग. त्र्यं. देशपांडे

२. रसभावविचार

र. पं. कंगले

३. रसचर्चा

पद्माकर दादेगावकर

४. सौंदर्यमीमांसा

रा. भा. पाटणकर

५. पोत

द. ग. गोडसे

६. सृष्टी, सौंदर्य आणि साहित्यमूल्य

शरच्चंद्र मुक्तिबोध

७.सौंदर्य आणि साहित्य	बा. सी. मर्डेकर
८.वाङ्मयीन महात्मता	बा. सी. मर्डेकर
९.टीकाविवेक	श्री. के. क्षीरसागर
१०.सौंदर्यविचार	संपा. मुंबई मराठी साहित्य संघ
११.आधुनिक मराठी साहित्य समीक्षा व रससिद्धांत	लक्ष्मणशास्त्री जोशी
१२.काव्यशास्त्रप्रदीप	स. रा. गाडगीळ
१३.रससूत्र	नरहर कुरुंदकर
१४.प्राचीन काव्यशास्त्र	र. पं. कंगले
१५.रसभावविचार	र. पं. कंगले
१६.भारतीय साहित्यशास्त्र	राम कापसे
१७.भारतीय काव्यशास्त्राची उत्क्रांती	वा. के. लेले
१८.नवे साहित्यशास्त्र	यशवंत मनोहर
१९.साहित्यविचार	दि. के. बेडेकर
२०.टीकास्वयंवर	भालचंद्र नेमाडे
२१.साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समीक्षा	वसंत पाटणकर
२२.बुद्धिवादी सौंदर्यशास्त्र	यशवंत मनोहर

1T3(A) : कादंबरी (विशेष वाङ्मयप्रकार)

घटक - 1

कादंबरी वाङ्मयप्रकार : संकल्पना व स्वरूप

कादंबरीचे घटक

कादंबरी : आशयतत्त्वे व अभिव्यक्तिरूप

मराठी कादंबरीची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक -2

यमुनापर्यटन - बाबा पदमनजी

मी - ह. ना. आपटे

घटक - 3

रणांगण - विश्राम बेडेकर

कोसला - भालचंद्र नेमाडे

घटक - 4

भूमी - आशा बगे

पांढर - रवींद्र शोभणे

संदर्भ ग्रंथ

१.साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार

२.कादंबरी

३.कादंबरी आणि मराठी कादंबरी

४.गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी

५.मराठी कादंबरीचा इतिहास

६.कादंबरी समीक्षा

७.मराठी कादंबरी : पहिले शतक

८.मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास

९.कादंबरी : एक साहित्यप्रकार

१०.धार आणि काठ

११.मराठी कादंबरी : आस्वादयात्रा

१२.टीकास्वयंवर

१३.कादंबरीविषयी

१४.मराठी नवकादंबरी

१५.मराठी कादंबरीतील नैतिकता

१६.मराठी कादंबरीची समाजशास्त्रीय समीक्षा

१७.कादंबरीसंवाद

१८.मराठी कादंबरी : आस्वादयात्रा

१९.मराठी कादंबरीचा इतिहास

संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर

ल. ग. जोग

उषा हस्तक

संपा. विलास खोले

चंद्रकांत बांदिवडेकर

श्री. मा. कुळकर्णी

कुसुमावती देशपांडे

प्र. वा. बापट, ना. वा. गोडबोले

हरिश्चंद्र थोरात

नरहर कुरुंदकर

संपा. विजया राजाध्यक्ष

भालचंद्र नेमाडे

हरिश्चंद्र थोरात

विलास सारंग

किशोर सानप

रवींद्र ठाकूर

पंडित टापरे

संपा. विजया राजाध्यक्ष

चंद्रकांत बांदिवडेकर

२०.कादंबरी : स्वरूप आणि समीक्षा	द. भि. कुळकर्णी
२१.साहित्याचे मानदंड	गंगाधर गाडगीळ
२२.आजची कादंबरी : नोंदी आणि निरीक्षणे	रंगनाथ पठारे
२३.कादंबरी : वास्तव आणि कल्पित (अक्षरयात्रा २००९-१०)	संपा. दादा गोरे
२४.तत्त्वज्ञानात्मक मराठी कादंबरी	पद्माकर तामगाडगे

किंवा

1T3(B) : नाटक (विशेष वाङ्मयप्रकार)

घटक -1

नाटक वाङ्मयप्रकार : संकल्पना व स्वरूप

नाटक : संहितामूल्य व प्रयोगमूल्य

नाटकाचे घटक

मराठी नाटकांची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक -2

तृतीय रत्न - जोतीराव फुले

संगीत शारदा - गोविंद बल्हाळ देवल

घटक -3

घराबाहेर - प्र. के. अत्रे

इथे ओशाळला मृत्यू - वसंत कानेटकर

घटक - 4

वाडा चिरेबंदी - महेश एलकुंचवार

किरवंत - प्रेमानंद गज्वी

संदर्भ ग्रंथ

- १.साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर
- २.आजचे नाटककार संपा. दत्तात्रेय पुंडे, स्नेहल तावरे
- ३.दलित रंगभूमी भालचंद्र फडके
- ४.नाटक : एक चिंतन वसंत कानेटकर
- ५.कालचे नाटककार मु. श्री. कानडे
- ६.नाट्यविमर्श के. नारायण काळे
- ७.मराठी रंगभूमी : घटना आणि परंपरा के. नारायण काळे
- ८.नाट्यस्वगत : स्वगत आणि समीक्षा शकुंतला खोत
- ९.प्रयोगक्षम मराठी नाटके संपा. मु. श्री. कानडे
- १०.मराठी नाटक आणि रंगभूमी : पहिले शतक (१८४३-१९४३) वि. भा. देशपांडे
- ११.मराठी नाट्यलेखनतंत्राची वाटचाल अरविंद वामन कुळकर्णी
- १२.मराठी नाट्यसमीक्षेचा विकास चंद्रकांत धांडे
- १३.मराठीचे नाट्यतंत्र मो. द. ब्रम्हे
- १४.शोकनाट्याचे साहित्यरूप सदा कऱ्हाडे
- १५.शोकांतिकेचा उदय विलास खोले
- १६.सुखात्मिकेचे स्वरूप गोकाककर व तुंडगेकर
- १७.मराठी नाट्यपद : स्वरूप आणि समीक्षा अ. द. वेलणकर
- १८.आगळीवेगळी नाट्यरूपे रा. ग. जाधव
- १९.रंगविमर्श नरहर कुरुंदकर
- २०.समकालीन मराठी रंगभूमी संपा. राजेंद्र नाईकवाडे, राजन जायस्वाल
- २१.संगीत सौभद्र : घटना आणि स्वरूप संपा. व. दि. कुळकर्णी
- २२.तृतीय रत्न संपा. मदन कुलकर्णी
- २३.महात्मा फुले : शोधाच्या नव्या वाटा संपा. हरी नरके
- २४.तंजावरचे राजे भोसले : साहित्य आणि समीक्षा ईश्वर सोमनाथे
- २५.मराठी नाट्यकोश संपा. वि. भा. देशपांडे
- २६.मराठी नाटक आणि रंगभूमी(स्वातंत्र्योत्तर काळ) वि. भा. देशपांडे
- २७.अश्रूंची झाली फुले - आकलन आणि आस्वाद डॉ. कल्पना बोरकर आणि इतर
- २८.विदर्भातील रंगकर्मी प्रतिभा कुळकर्णी
- २९.विदर्भातील नाटककार प्रतिभा कुळकर्णी

किंवा

1T3(C) : कथा (विशेष वाङ्मयप्रकार)

घटक -1

कथा वाङ्मयप्रकार : संकल्पना व स्वरूप
कथेचे घटक
कथेचे आशयतत्त्व व अभिव्यक्तिरूप
मराठी कथेची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक -2

तलावातील चांदणे : गंगाधर गाडगीळ
काजळमाया : जी. ए. कुळकर्णी

घटक -3

जेव्हा मी जात चोरली होती : बाबूराव बागुल
काळ्या सूर्याखालच्या गोष्टी (निवडक कमल देसाई) : संपा. संजय आर्वीकर

घटक - 4

फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर : जयंत पवार
आलोक : आसाराम लोमटे

संदर्भ ग्रंथ

१.साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार	संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर
२.मराठी कथासाहित्य	म. ना. अदवंत
३.मराठीतील काही कथाकार	म. ना. अदवंत
४.मराठी कथा : स्वरूप व आस्वाद	दा. वि. कुळकर्णी
५.मराठी कथा : उद्गम आणि विकास	इंदुमती शेवडे
६.मराठीतील कथारूपे	रा. ग. जाधव

७.मराठीतील कथनरूपे	वसंत आबाजी डहाके
८.कथा : संकल्पना आणि समीक्षा	सुधा जोशी
९.मराठी दलित कथा	अविनाश डोळस
१०.दलित कथा : उद्गम आणि विकास	प्रकाश खरात
११.दलित कथा : निर्मिती आणि समीक्षा	छाया निकम
१२.ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विकास	वासुदेव मुलाटे
१३.जी. ए. कुलकर्णीच्या कथा : एक अन्वयार्थ	धों. वि. देशपांडे
१४.जीएंच्या महाकथा	द. भि. कुळकर्णी
१५.जी. ए. जीवनदृष्टी आणि प्रतिमासृष्टी	स. त्र्यं. कुल्ली
१६.लघुकथा	शं. ह. देशपांडे
१७.लघुकथालेखन : मंत्र आणि तंत्र	ना. सी. फडके
१८.सहा कथाकार	संपा. भालचंद्र फडके
१९.स्त्रियांची नवकथा : वाटा आणि वळणे	मंगला वरखेडे
२०.स्त्रियांचे कथालेखन	संपा. अरुणा ढेरे

1T4(A) : संत ज्ञानेश्वर (विशेष ग्रंथकार)

घटक -1

विशेष ग्रंथकाराचा अभ्यास : संकल्पना व स्वरूप
लेखकाचे व्यक्तिमत्व व साहित्यनिर्मिती : परस्परसंबंध
यादवकालीन महाराष्ट्रीय सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक पर्यावरण
संत ज्ञानेश्वर यांचे जीवनचरित्र व व्यक्तित्वाची जडणघडण

घटक -2

ज्ञानेश्वरी - अध्याय पहिला (शासकीय राजवाडे प्रत)
ज्ञानेश्वरी -अध्याय अठरावा (शासकीय राजवाडे प्रत)

घटक -3

चांगदेव पासष्टी

अमृतानुभव

घटक -4

हरिपाठ

ज्ञानेश्वरांचे अभंग

संदर्भ ग्रंथ

१.श्रीज्ञानदेव : चरित्रात्मक निबंध	मा. दा. आळतेकर
२.ज्ञानेश्वरी : अंतरंग	अनु. कृ. वे. गर्जेद्रगडकर
३.श्रीज्ञानदेव : चरित्र ग्रंथ व तत्त्वज्ञान	शं. वा. दांडेकर
४.ज्ञानदेव आणि नामदेव	शं. दा. पेंडसे
५.ज्ञानदेव आणि ज्ञानदेवी	संपा. रा. चिं. ढेरे
६.मराठी कविता : जुनी आणि नवी	वा. ल. कुळकर्णी
७.ज्ञानेश्वरांचे तत्त्वज्ञान	शं. दा. पेंडसे
८.ज्ञानेश्वर चरित्र आणि संशोधन	रा. ग हर्षे
९.श्रीज्ञानदेवदर्शन	संपा. ब. स. येरकुंटवार
१०.ज्ञानेश्वरी-प्रबोध	संपा. शंकर अभ्यंकर
११.ज्ञानेश्वरी : स्वरूप, तत्त्वज्ञान आणि काव्य	म. वा. धोंड
१२.श्रीज्ञानेश्वरदर्शन : भाग १ व भाग २	संपा. न. बा. देशमुख
१३.ज्ञानदेवांचे व्यक्तिमत्व	सुशीला पाटील
१४.ज्ञानेश्वरीतील शिकवण	श्री. मा. कुळकर्णी
१५.ज्ञानेश्वरांचे श्रोतृसंवाद	द. भि. कुळकर्णी
१६.ज्ञानदेवांचे व्यक्तिमत्व	सुशीला पाटील
१७.ज्ञानेश्वरीतील शिकवण	श्री. मा. कुळकर्णी
१८.ज्ञानेश्वरांचे श्रोतृसंवाद	द. भि. कुळकर्णी
१९.ज्ञानेश्वरांची जीवननिष्ठा	गं. बा. सरदार
२०.आठव ज्ञानदेवांचा, ज्ञानदेवीचा	यू. म. पठाण

किंवा

1T4(B) : वि. वा. शिरवाडकर (विशेष ग्रंथकार)

घटक - 1

विशेष ग्रंथकाराचा अभ्यास : संकल्पना व स्वरूप

लेखकाचे व्यक्तिमत्व व साहित्यनिर्मिती : परस्परसंबंध

स्वातंत्र्यकालीन व स्वातंत्र्योत्तर काळातील महाराष्ट्रीय सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक पर्यावरण

वि. वा. शिरवाडकर यांचे जीवनचरित्र व व्यक्तित्वाची जडणघडण

घटक - 2

विशाखा (कवितासंग्रह)

प्रवासी पक्षी (कवितासंग्रह)

घटक -3

नटसम्राट (नाटक)

जान्हवी (कादंबरी)

घटक - 4

कुसुमाग्रजांच्या बारा कथा (कुसुमाग्रज) संपा. बा. वा. दातार

विरामचिन्हे (ललितनिबंध)

संदर्भ ग्रंथ

१.कुसुमाग्रजांची नाटके

शोभना देशमुख

२.कविता कुसुमाग्रजांची

अक्षयकुमार काळे

३.कुसुमाग्रज : साहित्य समीक्षा

संपा. ग. वि. अकोलकर, बा. वा. दातार

४.गर्जा जयजयकार : एक जागरण

संपा. उषा देशमुख

५.नटसम्राट समीक्षा

संपा. गो. तु. पाटील

६.कुसुमाग्रज : साहित्यदर्शन

उषा देशमुख

७.वि. वा. शिरवाडकरांची नाट्यसृष्टी

विशाखा संजय कांबळे

८.कुसुमाग्रजांच्या कवितेचा उगम आणि विकास	द. दि. पुंडे
९.कुसुमाग्रज शिरवाडकर : एक शोध	द. दि. पुंडे
१०.कुसुमाग्रज गौरव	माधव गडकरी
११.तो प्रवास सुंदर होता	के. रं. शिरवाडकर
१२.वाटेवरच्या सावल्या	वि. वा. शिरवाडकर
१३.प्रदक्षिणा खंड १, २	संपा. अनिरुद्ध कुळकर्णी, कॉन्टिनेंटल
१४.प्रकाश साहित्यसंस्कृतीच्या प्रकाशवाटा	यशवंत मनोहर
१६.अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन	अक्षयकुमार काळे
१७.मराठी नाटक : नव्या दिशा नवी वळणे	तारा भवाळकर
१८.लघुनिबंध ते मुक्तगद्य	संपा. वि. शं चौगुले

किंवा

1T4(C) : विशेष ग्रंथकार : नामदेव ढसाळ

घटक - 1

विशेष ग्रंथकाराचा अभ्यास : संकल्पना व स्वरूप

लेखकाचे व्यक्तिमत्व व साहित्यनिर्मिती : परस्परसंबंध

साठोत्तरी कालखंडातील महाराष्ट्रीय सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक पर्यावरण

नामदेव ढसाळ यांचे जीवनचरित्र व व्यक्तित्वाची जडणघडण

घटक - 2

गोलपिठा (कवितासंग्रह)

मी मारले सूर्याच्या रथाचे सात घोडे (कवितासंग्रह)

घटक -3

हाडकी हाडवळा (कादंबरी)

निगेटिव्ह स्पेस (कादंबरी)

घटक - 4

आंधळे शतक (वैचारिक)

सर्व काही समष्टीसाठी (वैचारिक)

संदर्भ ग्रंथ

- १.मी भयंकराच्या दरवाज्यात उभा आहे (नामदेव ढसाळ यांची कविता) संपा - प्रजा पवार
- २.चिंध्यांची देवी आणि इतर कविता (नामदेव ढसाळ यांची कविता) संपा. प्रभा गणोरकर
- ३.दलित कविता व दलित कवितेचे सौंदर्यशास्त्र म. सु. पाटील
- ४.कवितारती विजया राजाध्यक्ष
- ५.काव्यप्रतीती वसंत आबाजी उहाके
- ६.लघुपत्रिकेतील कविता किशोर सानप
- ७.दलित कविता : नवे प्रवाह महेंद्र भवरे
- ८.मराठी कविता : नवी वळणे प्रकाश केजकर देशपांडे
- ९.नामदेव ढसाळांची कविता : स्वरूप आणि आकलन विलास तायडे
- १०.अनुष्ठुभ - नामदेव ढसाळ विशेषांक (जुलै-ऑगस्ट १९९७) संपा. सतीश काळसेकर, प्रजा लोखंडे
- ११.युगवाणी -नामदेव ढसाळ विशेषांक (जाने-जून २०१४) संपा. अजय देशपांडे
- १२.दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह भालचंद्र फडके
- १३.निळी पहाट रा. ग. जाधव
- १४.आंबेडकरवादी मराठी साहित्य यशवंत मनोहर
- १५.दलित कादंबरीची अभिनव वाटचाल सुशीला ढगे
- १६.दलित कादंबरी नंदा मेश्राम
- १७.गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी संपा. विलास खोले

एम. ए. भाग 1

सत्र II

2T1 : आधुनिक मराठी साहित्याचा इतिहास

घटक - 1

आधुनिक मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

अव्वल इंग्रजी कालखंडातील राजकीय- सामाजिक-सांस्कृतिक स्थित्यंतरांचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव

अव्वल इंग्रजी कालखंडातील आधुनिक मराठी साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया

अव्वल इंग्रजी कालखंडातील मराठी साहित्य : स्वरूप व आशयसूत्रे

अव्वल इंग्रजी कालखंडातील महाराष्ट्रीय प्रबोधनपर्व आणि आधुनिक मराठी साहित्याची जडणघडण

घटक -2

मराठी नियतकालिके व त्यातील वाङ्मयाचे स्वरूप

मराठी निबंधवाङ्मय : स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर मराठी निबंधवाङ्मयाचा विविध टप्प्यांतील इतिहास

मराठी निबंधवाङ्मयाचे प्रकार व त्यांची जडणघडण

मराठी कविता : स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर मराठी कवितेचा स्थूल इतिहास

मराठी कवितेतील विविध प्रवृत्ती व प्रवाहांची जडणघडण

घटक -3

मराठी कादंबरी : स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर मराठी कादंबरीचा स्थूल इतिहास

मराठी कादंबरीतील विविध प्रवृत्ती व प्रवाहांची जडणघडण

मराठी नाटक : स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर मराठी नाटकांचा स्थूल इतिहास

मराठी नाटकातील विविध प्रवृत्ती व प्रवाहांची जडणघडण

मराठी कथा : स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर मराठी कथेचा स्थूल इतिहास

मराठी कवितेतील विविध प्रवृत्ती व प्रवाहांची जडणघडण

घटक -4

गांधीवादी मराठी साहित्य : स्थूल इतिहास

मार्क्सवादी मराठी साहित्य : स्थूल इतिहास
 आंबेडकरवादी मराठी साहित्य : स्थूल इतिहास
 स्त्रीवादी मराठी साहित्य : स्थूल इतिहास
 ग्रामीण मराठी साहित्य : स्थूल इतिहास
 आदिवासी मराठी साहित्य : स्थूल इतिहास

संदर्भ ग्रंथ

१. आधुनिक मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी गो. म. कुळकर्णी
२. मराठी गद्याची पूर्वपीठिका गं. बा. सरदार
३. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड १, २ अ. ना. देशपांडे
४. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड ४, ५, ६ महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
५. प्रदक्षिणा : खंड १, २ कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे
६. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप संपा. गो. मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर
७. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास इंदुमती शेवडे
८. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास : अर्वाचीन काल प्र. न. जोशी
९. मराठी कादंबरी : पहिले शतक कुसुमावती देशपांडे
१०. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन निशिकांत ठकार
११. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन अक्षयकुमार काळे
१२. मार्क्सवाद आणि मराठी साहित्य वि. स. जोग
१३. मराठी वृत्तपत्रांचा इतिहास रा. के. लेले
१४. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास संपा. गं. दे. खानोलकर
१५. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता संपा. सुषमा करोगल
१६. वाङ्मयेतिहासाची कल्पना संपा. द. दि. पुंडे
१७. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयसेवक : भाग १ ते ७ संपा. गं. दे. खानोलकर
१८. अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी सदा कऱ्हाडे
१९. मराठी भाषा आणि साहित्य वि. भा. देशपांडे, स्नेहल तावरे
२०. मराठी प्रादेशिक कादंबरी : तंत्र आणि स्वरूप मदन कुळकर्णी
२१. आंबेडकरवादी मराठी साहित्य यशवंत मनोहर
२२. मार्क्सवाद आणि मराठी साहित्य वि. स. जोग
२३. गांधीवाद आणि मराठी साहित्य गो. म. कुळकर्णी

२४.स्त्रीवाद आणि मराठी साहित्य	वंदना महाजन
२५.दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह	भालचंद्र फडके
२६.दलित साहित्य : सिद्धांत आणि स्वरूप	यशवंत मनोहर
२७.आजचे मराठी साहित्य	संपा. आशा सावदेकर आणि इतर
२८.मराठी टीका	संपा. वसंत दावतर
२९.नवसमीक्षा : काही विचारप्रवाह	संपा. गो. म. कुलकर्णी
३०.मराठी साहित्य : इतिहास आणि संस्कृती	वसंत आबाजी डहाके
३१.समीक्षेतील नव्या संकल्पना	संपा. मनोहर जाधव
३२.समकालीन मराठी साहित्य : प्रवृत्ती आणि प्रवाह	संपा. मदन धनकर आणि इतर
३३.मराठी वाङ्मय : स्वातंत्र्योत्तर संदर्भ	रा. ग. जाधव
३४.नववाङ्मयीन प्रवृत्ती व प्रमेये	रा. ग. जाधव
३५.मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	सदा कऱ्हाडे
३६.निवडक युगवाणी : भाग १, भाग २	संपा. वामन तेलंग
३७.जागतिकीकरण, समाज आणि मराठी साहित्य	संपा. रवींद्र शोभणे
३८.नव्वदोत्तर मराठी साहित्य चिंतन	पद्माकर तामगाडगे

2T2 : आधुनिक कविता

घटक -1

आधुनिक मराठी कविता : निर्मिती व स्वरूप

आधुनिक मराठी कवितेतील प्रमुख आशयसूत्रे

आधुनिक मराठी कवितेचे अभिव्यक्तिरूप

आधुनिक मराठी कवितेचे महत्त्वपूर्ण टप्पे व आधुनिक कवितेची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक -2

हरपले श्रेय (केशवसुतांची निवडक कविता) : संपादक - रा. श्री. जोग

फुलराणी (बालकवीची कविता) : संपादक - कुसुमाग्रज, रा. शं. वाळिंबे

घटक -3

मर्ढेकरांची कविता : बा. सी. मर्ढेकर

ग्रामगीता (अध्याय १०, ३९, ४०) : राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

घटक - 4

स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता (१९६१-८०) : संपादक - तु. शं. कुळकर्णी

उत्थानगुंफा : यशवंत मनोहर

संदर्भ ग्रंथ

१.कविता : संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा	वसंत पाटणकर
२.काही अर्वाचीन कवी : जाणिवा आणि शैली	सुधीर रसाळ
३.कविता आणि रसिकता	रा. ग. जाधव
४.कवितेची रसतीर्थे	निशिकांत मिरजकर
५.अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन	अक्षयकुमार काळे
६.दलित कविता	म. सु. पाटील
७.मराठी कविता आणि आधुनिकता	यशवंत मनोहर
८.मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन	निशिकांत ठकार
९.साठोत्तरी मराठी कविता व कवी	रा. ग. जाधव
१०.बालकवींची कविता : एक रसास्वाद	वा. पु. गिंडे
११.स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता	संपा. सुषमा करोगल
१२.कविता आणि प्रतिमा	सुधीर रसाळ
१३.रसग्रहण : कला आणि स्वरूप	गो. म. कुलकर्णी
१४.मराठी काव्याचे मानदंड : भाग १ व २	स. रा. गाडगीळ
१५.गीतकाव्य	वसंत दावतर
१६.दोन परंपरा	द. भि. कुळकर्णी
१७.कवितेविषयी	संपा. वसंत आबाजी डहाके
१८.केशवसुत समीक्षा	संपा. नाडकर्णी आणि इतर
१९.गोविंदाग्रज समीक्षा	अक्षयकुमार काळे
२०.बालकवींचे काव्यविश्व	म. सु. पाटील
२१. बालकवींची कविता : तीन संदर्भ	रमेश तेंडुलकर
२२.मर्ढेकरांची कविता : एक अभ्यास	धों. वि. देशपांडे

२३.मर्हेकरांची कविता :आकलन, आस्वाद आणि चिकित्सा	अक्षयकुमार काळे
२४.मर्हेकरांची कविता : स्वरूप आणि संदर्भ -खंड १ व २	विजया राजाध्यक्ष
२५.तरीही येतो वास फुलांना	म. वा. धोंड
२६.उत्थानगुंफा : आकलनाचे आलेख	संपा. अरुणा देशमुख
२७.अर्वाचीन मराठी काव्यमीमांसा	संपा.राजेंद्र नाईकवाडे आणि इतर
२८.राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : व्यक्ती आणि वाङ्मय	संपा. अक्षयकुमार काळे
२९.मराठी कविता : परंपरा आणि दर्शन	संपा. रवींद्र शोभणे

2T3(A) : निबंधवाङ्मय

घटक - 1

निबंध : संकल्पना, स्वरूप व घटकतत्त्वे
ललित निबंध व वैचारिक निबंध : वर्गीकरणाची तत्त्वे
ललित निबंधाची वाटचाल
वैचारिक निबंधाची वाटचाल

घटक -2

लोकहितवादींची शतपत्रे : संपादक - पु. ग. सहस्त्रबुद्धे
लोकमान्य टिळक लेखसंग्रह : संपादक - तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी

घटक -3

स्त्रियांचे मराठीतील निबंधलेखन (निबंधक्रमांक २६ ते ५०) : संपादक विद्युत भागवत
दीपमाळ : कुसुमावती देशपांडे

घटक -4

मृगजळाचे बांधकाम : ग्रेस
छायाबन : केशव मेश्राम

संदर्भ ग्रंथ

१.निबंध : शास्त्र व कला	प्र. न. जोशी
२.मराठी निबंध-लघुनिबंध : स्वरूपविवेचन	वि. पा. देऊळगावकर, चंद्रकांत देऊळगावकर
३.मराठी निबंधाची वाटचाल	शं. गो. तुळपुळे
४.अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका	गं. बा. सरदार
५.वाङ्मयीन निबंधलेखन	रा. ग. जाधव
६.मराठी निबंध : स्वरूप	गिरीश मोरे
७.मराठीतील ललित गद्य : विचार आणि विस्तार (अक्षरयात्रा २०११-१२) संपा. उज्ज्वला मेंहेदळे	
८.प्रदक्षिणा : खंड १, २	संपा. अनिरुद्ध कुळकर्णी कॉन्टिनेंटल प्रकाशन
९.मराठी निबंध	म. वि. फाटक
१०.मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ४, ५, ६, ७	महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
११.लघुनिबंध आणि लघुनिबंधकार	भिवाजी परब
१२.आजचे निबंध	म. वि. फाटक, ज. के. रानडे

किंवा

2T3(B) : ललितगद्यप्रकार

घटक -1

ललितगद्य : संकल्पना व स्वरूप

ललितगद्यप्रकारांचे (प्रवासवर्णने, विनोदपर वाङ्मय, व्यक्तिचित्रे व शब्दचित्रे, आठवणी व अनुभव, लघुनिबंध, ललितनिबंध) अंतरंग

ललितगद्यलेखनाची आशयगत व अभिव्यक्तिपर वैविध्यपूर्णता

प्रवासवर्णनपर लेखन, विनोदपर वाङ्मय, शब्दचित्रे -व्यक्तिचित्रे या ललितगद्यप्रकारांची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 2

धुक्यातून लाल ताऱ्याकडे : अनंत काणेकर
वाटचाल : रा. भि. जोशी

घटक -3

एरंडाचे गुऱ्हाड : चिं. वि. जोशी
हसवणूक : पु. ल. देशपांडे

घटक -4

पांढरे केस, हिरवी मने : वि. द. घाटे
आठवणींतले आंगण : अरुणा ढेरे

संदर्भ ग्रंथ

- १.ललित गद्याचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास आनंद यादव
- २.ललित साहित्यातील आकृतिबंधाची जडणघडण मधु कुलकर्णी
- ३.मराठी प्रवासवर्णने वसंत सावंत
- ४.विनोद : तत्त्व आणि स्वरूप गो. मा. पवार
- ५.मराठी विनोद उषा कुलकर्णी
- ६.विनोद तत्त्वज्ञान बाळ गाडगीळ
- ७.हास्यविनोदमीमांसा न. चिं. केळकर
- ८.विनोद : एक आख्यान अ. वा. वर्टी
- ९.परिहास शामराव ओक
- १०.प्रदक्षिणा : खंड १, २ संपा. अनिरुद्ध कुलकर्णी
- ११.गद्यप्रासाद संपा. म. ना. अदवंत, भीमराव कुलकर्णी
- १२.मराठीतील ललित गद्य : विचार आणि विस्तार (अक्षरयात्रा २०११-१२) संपा. उज्ज्वला मेंहेदळे
- १३.आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड २ अ. ना. देशपांडे
- १४.रमेश मंत्री यांची प्रवासवर्णने प्रेमा चोपडे-लेकुरवाळे

किंवा

2T3(C) : वैचारिक साहित्य

घटक - 1

वैचारिक साहित्य : संकल्पना व स्वरूप

वैचारिक साहित्यामागील तात्त्विक भूमिका

मराठी वैचारिक साहित्याचा उगम : कारणमीमांसा

वैचारिक साहित्यनिर्मितीची उद्दिष्ट्ये

एकोणिसाव्या शतकातील प्रबोधनपर्व आणि मराठी वैचारिक साहित्य

घटक - 2

विसाव्या शतकातील सामाजिक-सांस्कृतिक चळवळी आणि मराठी वैचारिक साहित्य : अनुबंध

महाराष्ट्रातील सामाजिक-सांस्कृतिक परिवर्तनामध्ये मराठी वैचारिक साहित्याचे स्थान

मराठी वैचारिक साहित्यातील आशयसूत्रे

मराठी वैचारिक साहित्याचे अभिव्यक्तिरूप

मराठी वैचारिक साहित्याची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 3

प्रबोधनाचा पूर्वरंग (महात्मा फुले) - संपादक - ल. रा. नसिराबादकर

नव्या युगाची स्पंदने (गं. बा. सरदार) : संपादक - प्र. चिं. शेजवलकर

घटक - 4

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख (लेख १ ते १६)- संपादक रत्नाकर गणवीर

धर्म, जात, वर्ग आणि परिवर्तनाच्या दिशा - गोविंद पानसरे

संदर्भ ग्रंथ

१. रा. के. लेले

२. परंपरा आणि आधुनिकता

मराठी वृत्तपत्रांचा इतिहास

संपा राजेंद्र व्होरा

३.निबंधसंग्रह (गोपाळ हरी देशमुख यांचे निबंध)	संपा. अ. का. प्रियोळकर
४.आधुनिक मराठी गद्याचा पायाभूत अभ्यास	संपा. वासुदेव मुलाटे आणि इतर
५.लोकहितवादी : काल आणि कर्तृत्व	निर्मलकुमार फडकुले
६.महाराष्ट्र परिचय	जावडेकर व अन्य
७.महात्मा फुले : शोधाच्या नव्या दिशा	संपा. हरी नरके
८.महात्मा फुले : व्यक्ती आणि विचार	गं. बा. सरदार
९.फुले -आंबेडकर : शोध आणि बोध	भालचंद्र फडके
१०.आधुनिकता आणि परंपरा	संपा. राजेंद्र व्होरा
११.आधुनिक भारत	शं. द. जावडेकर
१२.महाराष्ट्राचा विकास	नलिनी पंडित
१३.अपूर्ण क्रांती	रा. भा. पाटणकर
१४.गांधीवाद आणि आधुनिक मराठी साहित्य	द. दि. पुंडे
१५.मार्क्सवाद आणि मराठी साहित्य	वि. स. जोग
१६.आंबेडकरवादी मराठी साहित्य	यशवंत मनोहर
१७.स्त्रीवाद आणि मराठी साहित्य	वंदना महाजन
१८.विसावे शतक आणि भारतातील समताविचार	भा. ल. भोळे
१९.विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड १ ते ८	य. दि. फडके
२०.महात्मा फुले	भा. ल. भोळे
२१.मूल्यवेध	गंगाधर पानतावणे
२२.विचारसंघर्ष	यशवंत मनोहर
२३.दलित वैचारिक वाङ्मय	गंगाधर पानतावणे
२४.डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलित वैचारिक वाङ्मय नीलकंठ शेरे	
२५.आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	गो. म. कुळकर्णी
२६.आधुनिकता आणि परंपरा	संपा. राजेंद्र व्होरा
२७.पत्रकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	गंगाधर पानतावणे
२८.निबंधकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर	यशवंत मनोहर
२९.डॉ. आंबेडकरांची पत्रकारिता	सुखराम हिवराळे
३०.मराठी साहित्यातील विवेकवाद	शैलेंद्र लेंडे
३१.नवरात्र	अशोक चौसाळकर
३२.आंबेडकरी वैचारिक लेखन आणि जागतिकीकरण	युवराज मानकर

2T4(A) : साहित्यसमीक्षा

घटक - 1

समीक्षा : संकल्पना व स्वरूप

समीक्षेचे प्रयोजन व उद्दिष्ट्ये

समीक्षेचे कार्य

साहित्यसमीक्षा व्यवहार व प्रक्रिया : वाचन, आकलन, आस्वादन व मूल्यमापन यांचे स्थान

समीक्षा, सर्जनशीलता व संशोधन : परस्परसंबंध

घटक - 2

समीक्षेच्या पद्धती व त्यांची वैविध्यपूर्णता :

आस्वादक समीक्षापद्धती

सौंदर्यशास्त्रीय समीक्षापद्धती

मानसशास्त्रीय समीक्षापद्धती

चरित्रात्मक समीक्षापद्धती

ऐतिहासिक समीक्षापद्धती

घटक -3

विचारप्रणालींच्या दृष्टीतून समीक्षेच्या पद्धती :

समाजशास्त्रीय समीक्षापद्धती

मार्क्सवादी समीक्षापद्धती

स्त्रीवादी समीक्षापद्धती

आंबेडकरवादी समीक्षापद्धती

देशीवादी समीक्षापद्धती

घटक - 4

उत्तम समीक्षेचे गुणविशेष

समीक्षेमध्ये पाळावयाची पथ्ये

मराठी समीक्षेची स्वातंत्र्यपूर्व काळखंडातील वाटचाल

मराठी समीक्षेची स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील वाटचाल

संदर्भ ग्रंथ

१.आधुनिक समीक्षा सिद्धांत	मिलिंद मालशे, अशोक जोशी
२.समीक्षेची नवी रूपे	गंगाधर पाटील
३.विसाव्या शतकातील मराठी समीक्षा	संपा. विलास खोले
४.शैलीवैज्ञानिक समीक्षा	रमेश धोंगडे
५.रसास्वाद : वाङ्मय आणि कला	माधव आचवल
६.रसग्रहण : कला आणि स्वरूप	गो. म. कुळकर्णी
७.नवसमीक्षा : काही विचारप्रवाह	संपा. गो. म. कुळकर्णी
८.वाङ्मयीन रसास्वाद	भीमराव कुळकर्णी
९.साहित्याचे तत्त्वज्ञान	वि. ना. ढवळे
१०.संहितासमीक्षा आणि पारिभाषिक संज्ञा	वसंत दावतर
११.मराठी टीका	संपा. वसंत दावतर
१२.आत्मलक्ष्यी समीक्षा	रमेश धोंगडे
१३.टीकाविवेक	श्री. के. क्षीरसागर
१४.साठोत्तरी मराठी समीक्षा	केशव सट्टे
१५.देशीयता ते जागतिकीकरण	मदन कुळकर्णी
१६.समीक्षेतील नव्या संकल्पना	मनोहर जाधव

किंवा

2T4(B) : संशोधनशास्त्र

घटक - 1

संशोधन : संकल्पना व स्वरूप

संशोधनाचे हेतू व प्रयोजन

संशोधनाची आवश्यकता

उत्तम संशोधकाचे गुणविशेष

संशोधनाची प्रक्रिया

घटक - 2

संशोधनाचे प्रकार व व्याप्ती - विज्ञान संशोधन, सामाजिक संशोधन, भाषिक संशोधन, साहित्य व कला संशोधन

भाषा क्षेत्रातील संशोधनाचे स्वरूप

वाङ्मय क्षेत्रातील संशोधनाचे स्वरूप

वाङ्मय संशोधनाच्या विविध पद्धती

वाङ्मय संशोधनाची साधने -पुस्तके,नियतकालिके, कोशवाङ्मय, सूचिवाङ्मय, हस्तलिखिते, शिलालेख, ताम्रपट इत्यादि

घटक -3

वाङ्मय संशोधनाची अभ्यासक्षेत्रे :

साहित्यकृतीनिष्ठ संशोधन

साहित्यप्रकारनिष्ठ संशोधन

लेखकनिष्ठ संशोधन

कालखंडनिष्ठ संशोधन

भाषिक संशोधन

लोकसाहित्यविषयक संशोधन

तौलनिक साहित्याभ्यास

घटक - 4

संशोधन आराखड्याचे लेखन व प्रारूपाची मांडणी :

संशोधन समस्या व समस्येची मांडणी

संशोधनाची उद्दिष्ट्ये

संशोधनाचे गृहितक

संशोधन सामग्री व साधने

संशोधनाची अभ्यासपद्धती

संदर्भ सूची, परिशिष्टे

संदर्भ ग्रंथ

१.शोधविज्ञानकोश	दु. का. संत
२.वाङ्मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश	संपा. वसंत आबाजी डहाके व इतर
३.सामाजिक संशोधन पद्धती	पु. ल. भांडारकर
४.मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा	श. रा. राणे
५.शोधनिबंधाची लेखनपद्धती	स. गं. मालशे
६.प्रबंध कसा लिहावा ?	जयंत वेलणकर
७.सामाजिक शास्त्रांची संशोधन प्रणाली	विजय जरारे
८.संशोधन पद्धती : प्रक्रिया आणि अंतरंग	दु. का. संत
९.वाङ्मयीन विद्वत्ता	दु. का. संत
१०.भाषा व साहित्य संशोधन : खंड १,२,३	संपा. वसंत जोशी आणि इतर
११.मराठी संशोधनविद्या	उषा देशमुख
१२.साहित्यशोधणी	उषा देशमुख
१३.संशोधन : सिद्धांत आणि पद्धती	संपा. सु. रा. चुनेकर
१४.मराठी प्रबंध सूची	व. वि. कुलकर्णी
१५.संशोधन : सिद्धांत आणि पद्धती	सदा कऱ्हाडे
१६.संशोधनाची क्षेत्रे आणि पद्धती	जयश्री पाटणकर

किंवा

2T4(C) पाश्चात्य साहित्यसिद्धांत

घटक -1

पाश्चात्य साहित्यशास्त्राचे स्थूल स्वरूप
प्लेटोचा काव्यासंबंधीचा विचार
एॅरिस्टाटलची काव्यविषयक भूमिका
अनुकृतीचा सिद्धांत

कॅथार्सिसचा सिद्धांत

घटक -2

क्रोचे यांचा साहित्यविचार
कोलरिज यांचा साहित्यविचार
कांटचा साहित्यविचार
विलियम वर्डस्वर्थ यांचा साहित्यविचार
आय. ए. रिचर्ड्स यांचा साहित्यविचार
टी. एस .इलियट यांचा साहित्यविचार

घटक -3

अभिजातवाद : साहित्यसिद्धांत
सौंदर्यवाद : साहित्यसिद्धांत
अस्तित्ववाद : साहित्यसिद्धांत
वास्तववाद : साहित्यसिद्धांत

घटक - 4

मार्क्सवादी व उत्तर-मार्क्सवादी पाश्चात्य साहित्यसिद्धांत
आधुनिकतावादी व उत्तर- आधुनिकतावादी पाश्चात्य साहित्यसिद्धांत
संरचनावादी व उत्तर-संरचनावादी पाश्चात्य साहित्यसिद्धांत

संदर्भ ग्रंथ

१.आधुनिक साहित्यसिद्धांत	मिलिंद मालशे, अशोक जोशी
२.साहित्य - सिद्धांत (अनुवाद)	स. गं. मालशे
३.मार्क्सवाद - उत्तर मार्क्सवाद	अशोक चौसाळकर
४.पाश्चात्य साहित्यशास्त्र : सिद्धांत आणि संकल्पना	सुरेश धायगुडे
५.ऍरिस्टाटलचे काव्यशास्त्र	गो. वि. करंदीकर
६.क्रोचेचे सौंदर्यशास्त्र : एक भाष्य	रा. भा. पाटणकर
७.कांटची सौंदर्यमीमांसा	रा. भा. पाटणकर
८.कलेची मूलतत्त्वे	अनु. स. गं. मालशे, मिलिंद मालशे

९.समीक्षेतील नव्या संकल्पना	संपा. मनोहर जाधव
१०.संरचनावाद, उत्तर -संरचनावाद व प्राच्य काव्यशास्त्र	गोपीचंद नारंग
११.पाश्चात्य काव्यशास्त्र	विजयपाल सिंह
१२.पाश्चात्य काव्यशास्त्र	निर्मला जैन
१३.पश्चिमी साहित्य चिंतन की परंपरा	निर्मला जैन

एम. ए. भाग 2

सत्र III

3T1 : मध्ययुगीन कविता

घटक - 1

मध्ययुगीन मराठी कवितेचे स्वरूप
मध्ययुगीन मराठी कवितेचे आशयतत्त्व
मध्ययुगीन मराठी कवितेचे अभिव्यक्तिरूप
मध्ययुगीन मराठी कवितेची जडणघडण
मध्ययुगीन मराठी कवितेतील प्रवाह

घटक - 2

ज्ञानेश्वरी : अध्याय पहिला
महाद्वाराच्या पायरीशी : संपादक - हेमंत इनामदार

घटक - 3

तुकारामदर्शन : संपादक - गं. बा. सरदार
मनाचे श्लोक : संत रामदास

घटक - 4

दमयंती स्वयंवर - रघुनाथपंडित : संपादक - अ. का. प्रियोळकर
पेंजण : संपादक - म. ना. अदवंत

संदर्भ ग्रंथ

- १.महाराष्ट्र सारस्वत : खंड १, २ वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
- २.प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड १ ते ७ अ. ना. देशपांडे
- ३.प्राचीन वाङ्मयकोश : प्राचीन खंड स्नातकोत्तर मराठी विभाग, नागपूर विद्यापीठ
- ४.महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय पं. रा. मोकाशी
- ५.प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप ह. श्री. शेणोलीकर
- ६.ज्ञानदेव आणि ज्ञानदेवी संपा. रा. चिं. ढेरे
- ७.मराठी कविता : जुनी आणि नवी वा. ल. कुळकर्णी
- ८.संत कवयित्री इंदुमती शेवडे
- ९.ओवी ते लावणी श्री. रं. कुलकर्णी
- १०.संत, पंत आणि तंत श्री. म. माटे
- ११.संतकाव्य समालोचन गं. ब. ग्रामोपाध्ये
- १२.मराठी आख्यान कविता गं. ब. ग्रामोपाध्ये
- १३.पुन्हा तुकाराम संपा. दि. पु. चित्रे
- १४.प्राचीन मराठीच्या नवधारा रा. चिं. ढेरे
- १५.संतकवी तुकाराम : एक चिंतन निर्मलकुमार फडकुले
- १६.प्राचीन मराठी कविपंचक द. सी. पंगू
- १७.एकनाथदर्शन संपा. हे. वि. इनामदार
- १८.मध्ययुगीन मराठी साहित्य : एक पुनर्विचार श्री. रं. कुलकर्णी
- १९.प्राचीन मराठीची नवधारा रा. चिं. ढेरे
- २०.मराठी आख्यान कविता गं. ब. ग्रामोपाध्ये
- २१.महाकाव्य : स्वरूप आणि समीक्षा द. भि. कुळकर्णी
- २२.मराठी साहित्याचे आदिबंध उषा देशमुख
- २३.पाच भक्तिसंप्रदाय र. रा. गोसावी
- २४.भागवतोत्तम संत एकनाथ शं. दा. पेंडसे
- २५.एकनाथांची भारुडे संपा. मदन कुलकर्णी
- २६.महदंबेचे धवळे संपा. मदन कुळकर्णी

3T2 : मराठीचा भाषिक अभ्यास

घटक - 1

मराठी भाषेची पूर्वपीठिका

मराठी भाषेची उत्पत्ती

भाषाकुल संकल्पना व मराठी भाषा

मराठी भाषेच्या कालिक अवस्था : प्राचीन मराठी, मध्यकालीन मराठी, अर्वाचीन मराठी

घटक - 2

प्रमाण भाषा व बोली : सहसंबंध

मराठीचे भाषिक प्रदेश व बोली भूगोल

मराठी प्रमाण भाषा

मराठीच्या प्रमुख बोलींचे भाषिक स्वरूप

विदर्भातील मराठी बोलींचे भाषिक विशेष : वऱ्हाडी, नागपुरी व झाडीपट्टी बोली

घटक -3

भाषिक प्रभावाची संकल्पना व भाषिक आदानप्रदान

मराठी भाषेवरील इंग्रजी भाषेचा प्रभाव

मराठी भाषेवरील फार्सी व हिंदी भाषेचा प्रभाव

मराठीवरील द्रविडी भाषांचा प्रभाव

मराठीतील पारिभाषिक शब्द

घटक - 4

मराठीची व्याकरणव्यवस्था

शब्दांच्या जाती

विभक्तीविचार

प्रयोगविचार

काळ व लिंगविचार

मराठीची प्रमाण लेखनपद्धती

संदर्भ ग्रंथ

१.मराठी भाषेचा आर्थिक संसार	अशोक केळकर
२.मराठी प्रमाणभाषेचे स्वरूप	सुहासिनी लद्दू
३.मराठी भाषिक अभ्यास : ऐतिहासिक आणि वर्णनात्मक	मु. श्री. कानडे
४.भाषा आणि संस्कृती	ना. गो. कालेलकर
५.झाडीबोली	हरिश्चंद्र बोरकर
६.नागपुरी बोली	वसंत वऱ्हाडपांडे
७.साहित्याची भाषा	भालचंद्र नेमाडे
८.भाषा : इतिहास व भूगोल	ना. गो. कालेलकर
९.मराठी भाषा : उद्गम आणि विकास	कृ. पा. कुळकर्णी
१०.यादवकालीन मराठी भाषा	शं. गो. तुळपुळे
११.भाषा : स्वरूप व सौंदर्य	वा. के. लेले
१२.भाषाविवेक	मंगेश विठ्ठल राजाध्यक्ष
१३.मराठीचा शैलीविचार	अशोक केळकर, रमेश धोंगडे
१४.भयंकर सुंदर मराठी भाषा	द. दि. पुंडे
१५.मराठी व्याकरण परिचय	राजशेखर हिरेमठ
१६.मराठी शुद्धलेखन प्रदीप	मो. रा. वाळिंबे
१७.वैखरी : भाषाव्यवहार	अशोक केळकर
१८.समग्र मराठी व्याकरण	सुधा पेशकर
१९.मराठी व्याकरण आणि लेखन	प्रल्हाद लुलेकर, गोवर्धन मूळक
२०.अनिवार्य मराठी : व्याकरण, लेखन व आकलन	प्रल्हाद लुलेकर, केदार काळवणे

3T3(A) : ग्रामीण साहित्य

घटक - 1

ग्रामीण साहित्य : संकल्पना व स्वरूप
ग्रामीण साहित्यासंबंधी विविध भूमिका

ग्रामीण साहित्याच्या निर्मितीसंबंधीची कारणमीमांसा

ग्रामीण साहित्याचे प्रेरणारूप

ग्रामजीवन, ग्रामवास्तव, गावगाडा व ग्रामीण साहित्य :अनुबंध

घटक - 2

ग्रामीण साहित्य आणि सामाजिक, सांस्कृतिक चळवळी : परस्परसंबंध

ग्रामीण साहित्यातील प्रमुख आशयसूत्रे

ग्रामीण साहित्याचे भाषिक रूप

ग्रामीण साहित्यातील विविध साहित्यप्रकारांची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 3

बारोमास (कादंबरी) : सदानंद देशमुख

तणकट (कादंबरी) : राजन गवस

घटक - 4

जिन्नाब (कवितासंग्रह) : संपा. भैरवकुमार

शिळान अधिक आठ कथा (कथासंग्रह) : उद्धव शेळके

संदर्भ ग्रंथ

१.ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या	आनंद यादव
२.ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध	नागनाथ कोत्तापल्ले
३.ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन	द. ता. भोसले
४.ग्रामीण कथा	वासुदेव मुलाटे
५.मराठी प्रादेशिक कादंबरी : तंत्र व स्वरूप	मदन कुलकर्णी
६.साहित्य : ग्रामीण आणि दलित	संपा ईश्वर नंदपुरे आणि इतर
७.ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास	चंद्रकुमार नलगे
८.मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास	कैलास सार्वेकर
९.नवकथाकार शंकर पाटील यांच्या साहित्याचा चिकित्सक अभ्यास	नागनाथ कोत्तापल्ले
१०.ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन	द. ता. भोसले
११.ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास	संपा. चंद्रकुमार नलगे

१२.ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव	आनंद यादव
१३.ग्रामीण-दलित साहित्याचा अनुबंध	म. सु. पगारे
१४.मराठी ग्रामीण साहित्य : परिसर आणि प्रवाह	गो. म. कुलकर्णी
१५.ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती	मोहन पाटील
१६.मराठी ग्रामीण कादंबरी	रवींद्र ठाकूर
१७.भूमी आणि भूमिका	भास्कर चंदनशिव
१८.साहित्य : लोक, ग्रामीण आणि दलित खंड २	म. सु. पगारे
१९.ग्रामीण - दलित साहित्य चळवळ आणि समीक्षा	मधुकर मोकाशी
२०.ग्रामीण कादंबरी : आकलन आणि विश्लेषण	रामचंद्र काळुंखे
२१. गावगाड्याचे शिल्पकार	प्रल्हाद लुलेकर

किंवा

3T3(B) : आदिवासी साहित्य

घटक - 1

- आदिवासी साहित्य : संकल्पना व स्वरूप
- आदिवासी साहित्याची तात्त्विक भूमिका
- आदिवासी साहित्याच्या निर्मितीसंबंधीची कारणमीमांसा
- आदिवासी साहित्याची प्रेरणा व प्रभावक्षेत्रे
- आदिवासी समाज, आदिवासी संस्कृती व आदिवासी साहित्य : परस्परसंबंध

घटक - 2

- स्त्रीवादी साहित्यातून घडणारे समाज व संस्कृतिदर्शन
- आदिवासी साहित्याची आदिवासी व आदिवासीएतर साहित्यिकांकडून झालेली निर्मिती
- आदिवासी साहित्यातील प्रमुख आशयसूत्रे
- आदिवासी साहित्याचे भाषिक रूप
- आदिवासी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकारांची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 3

झेलझपाट (कादंबरी) : मधुकर वाकोडे
वाडा (कादंबरी) : माधव सरकुंडे

घटक - 4

शतकातील आदिवासी कविता (संपादित कवितासंग्रह) : संपादक -विनायक तुमराम
आकांत (कथासंग्रह) : बाबाराव मडावी

संदर्भ ग्रंथ

- १.आदिवासी साहित्य : स्वरूप आणि समीक्षा विनायक तुमराम
- २.आदिवासी मराठी साहित्य : एक अभ्यास जानेश्वर वाल्हेकर
- ३.आदिवासी साहित्य : दिशा आणि दर्शन विनायक तुमराम
- ४.आदिवासी साहित्य : शोध आणि समीक्षा बाबाराव मडावी
- ५.आदिवासी साहित्य : चिंतन आणि चिकित्सा तुकाराम रोंगटे
- ६.आदिवासी साहित्य आणि अस्मितावेध संपा. प्रफुल्ल शिलेदार
- ७.आदिवासी उत्थानाचा हाकारा ग. सा. पंडित
- ८.आदिवासी मराठी साहित्य : स्वरूप व समस्या प्रमोद मुनघाटे
- ९.आदिवासी कादंबरी आणि इतर प्रमोद मुनघाटे
- १०.गोंडवानाचा सांस्कृतिक इतिहास शेषराव मडावी
- ११.आदिवासी बोलू लागला बंडू माधव मोरे
- १२.महाराष्ट्रातील आदिवासी जमाती गोविंद गारे
- १३.आदिवासी साहित्य संमेलन : अध्यक्षीय भाषणे गोविंद गारे
- १४.आदिवासी समस्या आणि बदलते संदर्भ गोविंद गारे
- १५.आदिवासी प्रश्न आणि परिवर्तन गोविंद गारे
- १६.आदिवासी चळवळ : स्वरूप आणि दिशा दीपक गायकवाड
- १७.आदिवासींचे सामाजिक जीवन विलास संगवे
- १८.आदिवासी लोकगीतातील स्त्रीजीवन अलका हिवाळे
- १९.भारतीय आदिवासी गुरुनाथ नालगोंडे
- २०.वैदर्भीय आदिवासी जीवन आणि संस्कृती शैलजा देवगावकर
- २१.आदिवासी : समाज, संस्कृती आणि साहित्य संपा. वैजनाथ अनमुलवाड
- २२.आदिवासी लोकसाहित्य : शोध आणि बोध संजय लोहकरे

किंवा

3T3(C) : विदर्भातील साहित्याचा अभ्यास

घटक - 1

विदर्भ : भौगोलिक क्षेत्र व सामाजिक-सांस्कृतिक इतिहास

विदर्भ : प्राचीन, मध्ययुगीन व अर्वाचीन वाङ्मयीन परंपरा

विदर्भ : लोकसाहित्य व लोकसंस्कृतीची परंपरा

विदर्भ : वऱ्हाडी, नागपुरी व झाडीपट्टी बोलीभाषा व त्यांचे स्वरूप

विदर्भ : मराठी साहित्यसमीक्षा व संशोधनाची परंपरा

विदर्भातील साहित्याची आधुनिक काळातील जडणघडण

घटक - 2

चिरेबंद (कादंबरी) : रवींद्र शोभणे

अकसदीचे दाने (कथासंग्रह) : प्रतिमा इंगोले

घटक - 3

कविता विदर्भाची (संपादित काव्यसंग्रह) : संपादक - आशा सावदेकर

वऱ्हाडी मानसं (नाटक) : पुरुषोत्तम दारव्हेकर

घटक - 4

तारकांचे गाणे (ललितनिबंध) : राम शेवाळकर

संग्राम (आत्मचरित्र) : सीमाताई साखरे

संदर्भ ग्रंथ

१.विदर्भातील नाटककार	प्रतिभा कुळकर्णी
२.विदर्भातील रंगकर्मी	प्रतिमा कुळकर्णी
३.वैदर्भीय मराठी कादंबरी	संपा. जनार्दन काटकर, भारत कडबे
४.वैदर्भीय कथेतील स्त्री- व्यक्तितरेखा	पूजा आकोटकर
५. विदर्भ : विविध दिशा व दर्शन	श्रीकांत तिडके
६.विदर्भीय आधिवासी जीवन आणि संस्कृती	शैलजा देवगावकर
७.विदर्भाचा इतिहास	शं. गो. कोलारकर
८.नागपूर जिल्हा गॅझेटिअर	महाराष्ट्र शासन
९.निवडक युगवाणी भाग १, भाग २	संपा. वामन तेलंग
१०.मराठी नाट्यकोश	संपा. वि. भा. देशपांडे
११.झाडीपट्टीची दंडार	हरिश्चंद्र बोरकर
१२.झाडीपट्टीची खडी गंमत	हरिश्चंद्र बोरकर
१३.भोसलेकालीन नागपूर	भा. रा. अंधारे
१३.नागपूर नगरी त्रिशताब्दी इतिहासग्रंथ	संपा. भा. रा. अंधारे, शांता कोठेकर
१४.नागपूर प्रांताचा इतिहास	मा. ज. कानेटकर
१५.महाराष्ट्राची लोकनृत्य नाट्यधारा	हिरामन लांजे
१६.विदर्भातील दलित चळवळीचा इतिहास	एच. एल. कोसारे
१७. विदर्भातील बौद्ध धम्माचा इतिहास	प्रदीप शालीकराम मेश्राम
१८.डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या चळवळीत नागपूर शहराचे योगदान	कृष्णकांत डोंगरे
१९. मराठी साहित्य : इतिहास आणि संस्कृती	वसंत आबाजी डहाके
२०.विदर्भातील सत्यशोधकी साहित्याचा इतिहास	अशोक चोपडे
२१.वैदर्भीय काव्यधारा	संपा. राजेंद्र वाटाणे

किंवा

3T3(D) : पर्यावरण आणि साहित्य

घटक - 1

साहित्य आणि पर्यावरण : परस्परसंबंध

साहित्य आणि भौगोलिक पर्यावरण, प्राकृतिक पर्यावरण, निसर्ग पर्यावरण
साहित्यातून भौगोलिक, प्राकृतिक व निसर्ग पर्यावरणाचे घडणारे दर्शन
साहित्याची पर्यावरणवादी व अधिवासशास्त्रीय समीक्षा

घटक - 2

साहित्य आणि सामाजिक-सांस्कृतिक पर्यावरण
साहित्यातून सामाजिक-सांस्कृतिक पर्यावरणावर केले गेलेले भाष्य
साहित्यातून सामाजिक-सांस्कृतिक पर्यावरणाचे घडणारे दर्शन
साहित्याचा पर्यावरणवादी दृष्टीतून अभ्यास : विविध पैलू

घटक -3

नागाझिरा : व्यंकटेश माडगूळकर
निसर्गवाचन : मारुती चितमपल्ली

घटक - 4

प्रश्न आणि प्रश्न : अनिल अवचट
तिमिरातूनी तेजाकडे : नरेंद्र दाभोळकर

संदर्भ ग्रंथ

१.पर्यावरण अभ्यास	शैलेश वाघ आणि इतर
२.पर्यावरण आणि समाज	शिल्पा कुळकर्णी
३.पर्यावरण : आकलन आणि आचरण	पल्लवी चाफेकर
४.अद्भुत सुंदर निसर्ग	संध्या बोडस-काणे
५.पर्यावरण व प्रदुषण	शा. प्र. दीक्षित
६.पर्यावरण	रा. ग. जाधव मराठी विश्वकोश खंड ९
७.पर्यावरणीय प्रबोधन आणि मराठी कविता	रा. ग. जाधव
८.आनंदाचा डोह	रा. ग. जाधव
९.मराठी आंबेडकरवादी कवितेचे वर्तमान	शैलेंद्र लेंडे
१०.बदलते सामाजिक पर्यावरण आणि आंबेडकरी विचार मोतीराम कटारे	

११.मराठी समीक्षेची सद्यःस्थिती.	वसंत आबाजी डहाके
१२.लघुनिबंध ते मुक्तगद्य	वि. शं. चौगुले
१३.१९६० नंतरची सामाजिक परिस्थिती आणि मराठी साहित्य आनंद यादव	
१४.भारतीय निसर्ग-पर्यावरण पत्रकारिता	संतोष शिन्डे
१५.जीवसृष्टी आणि पर्यावरण भाग १	संपा. विजया वाड
१६.पर्यावरण विज्ञान	विजयकुमार तिवारी

3T4(A) : भाषिक व्यवहार आणि कौशल्ये

घटक - 1

व्यावहारिक मराठी : स्वरूप व व्याप्ती

व्यवहारातील भाषिक कौशल्य : श्रवण, वाचन, लेखन, संवाद, आकलन

दैनंदिन व्यवहारातील मराठी भाषेचा वापर व तत्संबंधित कौशल्ये

अर्जलेखन

पत्रलेखन

स्व-परिचयपत्राची निर्मिती

घटक - 2

निमंत्रणपत्रिका व कार्यक्रमपत्रिका लेखन

माहितीपत्रक लेखन

अहवाल लेखन व वृत्तांत लेखन

सारांश लेखन

जाहिरात लेखन

घटक - 3

वक्तृत्व कला

सूत्रसंचालन

मुलाखत - स्वरूप, तंत्र व कौशल्ये

मुद्रितशोधन

मराठीचे प्रमाण लेखन

घटक -4

भाषिक व्यवहाराची विविध क्षेत्रे : वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दूरचित्रवाणी या माध्यमांसाठी भाषाव्यवहार
राजभाषा या नात्याने मराठीचा प्रशासकीय वापर

कार्यालयीन भाषाव्यवहाराचे स्वरूप

संगणकावर मराठीचे उपयोजन व त्याची वैविध्यपूर्णता

संदर्भ ग्रंथ

१.व्यावहारिक मराठी	संपा. स्नेहल तावरे
२.व्यावहारिक मराठी	ल. रा. नसिराबादकर
३.ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची	एम. एस. सी. आय. टी. महाराष्ट्र राज्य
४.संगणकयुग	अच्युत गोडबोले
५.वृत्तविद्या	स. ह. देशपांडे
६.आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात	दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल मराठे
७.व्यावहारिक मराठी	संपा. कल्याण काळे, द. दि. पुंडे
८.व्यावहारिक मराठी	पुणे विद्यापीठ
९.व्यावहारिक मराठी	लीला गोविलकर
१०.व्यावहारिक मराठी	सयाजीराजे मोकाशी, रंजना नेमाडे
११.मराठी भाषेची संवाद कौशल्ये	यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
१२.संपादन : स्वरूप व कौशल्ये	यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
१३.प्रशासनिक मराठी भाषेचा विकास गीता भागवत	राज्य मराठी विकास संस्था, प्रशासन, मुंबई
१४.भाषा : स्वरूप, सामर्थ्य व सौंदर्य	वा. के. लेले
१५.प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये	यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
१६.संवाद संवाद	वि. शं. चौगुले
१७.व्यक्तिमत्व विकास	यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
१८.भाषा : मातृभाषा आणि परभाषा	रा. सो. सराफ
१९.संवाद	संपा. अरुण शेवते
२०.मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास	उषा देशमुख

किंवा

3T4(B) : साहित्य-चळवळी

घटक - 1

मराठीतील नवे साहित्यप्रवाह व साहित्यचळवळींची एकरूपता

चळवळींचे साहित्यशास्त्र : संकल्पना व स्वरूप

साहित्यचळवळींच्या निर्मितीची आधुनिक काळातील सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

साहित्यचळवळींचा सामाजिक, सांस्कृतिक चळवळींशी असलेला अनुबंध

नव्या साहित्यचळवळींचे प्रेरणास्त्रोत

साहित्यचळवळी आणि समाजपरिवर्तन

घटक - 2

कामगार साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

लघुनियतकालिकांची साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

दलित-आंबेडकरवादी साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

ग्रामीण साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

घटक -3

जनसाहित्याची चळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

स्त्रीवादी साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

आदिवासी साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

भटक्या विमुक्तांची साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 4

विद्रोही साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

सत्यशोधकी साहित्यचळवळ: स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

मुस्लिम मराठी साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

ख्रिस्ती मराठी साहित्यचळवळ : स्वरूप, आशय व ऐतिहासिक जडणघडण

संदर्भ ग्रंथ

१.साहित्याचा अन्वयार्थ	नागनाथ कोत्तापल्ले
२.साहित्याचा अवकाश	नागनाथ कोत्तापल्ले
३.साहित्याचे वर्तन आणि वर्तमान	प्रल्हाद लुलेकर
४.साहित्य आणि समाज	संपा. नागनाथ कोत्तापल्ले
५.नवे साहित्यशास्त्र	यशवंत मनोहर
६.चळवळ आणि साहित्य	संपा. पोपट सातपुते आणि इतर
७.वाङ्मयीन प्रवृत्ती : तत्त्वशोध	संपा. केशव मेश्राम आणि इतर
८.साठोत्तरी साहित्यप्रवाह भाग, १ व २	प्रल्हाद लुलेकर
९.जीवनमूल्य आणि साहित्यमूल्य	यशवंत मनोहर
१०.साहित्य आणि समाज	अविनाश सहस्त्रबुद्धे
११.सामाजिक परिवर्तन आणि साहित्य	संपा. र. बा. मंचरकर
१२.साहित्य आणि विद्रोह	पृथ्वीराज तौर
१३.सामाजिक परिवर्तन : चिकित्सा आणि भवितव्य	संपा. शरद जावडेकर
१४.माक्सवाद आणि मराठी साहित्य	वि. स. जोग
१५.आंबेडकरवादी मराठी साहित्य	यशवंत मनोहर
१६.मराठी वाङ्मय : स्वातंत्र्योत्तर संदर्भ	रा. ग. जाधव
१७.नववाङ्मयीन प्रवृत्ती व प्रमेये	रा. ग. जाधव
१८.सामाजिक चळवळींचा इतिहास	शंकरराव खरात
१९.आदिवासी साहित्य दिशा आणि दर्शन	विनायक तुमराम
२०.आदिवासी, मुस्लिम, ख्रिश्चन साहित्यमीमांसा	श्रीपाल सबनीस
२१.स्त्रीवाद आणि मराठी साहित्य	वंदना महाजन
२२.ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध	नागनाथ कोत्तापल्ले
२३.जनसाहित्य	या. वा. वडस्कर
२४.मराठी साहित्य : प्रवाह आणि समीक्षा	प्रकाश खरात
२५.सत्यशोधकी साहित्याचा इतिहास : खंड दुसरा	श्रीराम गुंदेकर
२५.विदर्भातील सत्यशोधकी साहित्याचा इतिहास	अशोक चोपडे
२६.बंजारा समाज : साहित्य आणि संस्कृती	प्रकाश राठोड
२७.मुस्लिम मराठी साहित्य	अक्रम पठाण

किंवा

3T4 : (C) दलित-आंबेडकरवादी साहित्य

घटक - 1

दलित साहित्य : संकल्पना व स्वरूप

दलित साहित्याच्या नामांतरण - आंबेडकरवादी साहित्य : त्यासंबंधीची अभ्यासकांची विचारदृष्टी

दलित-आंबेडकरवादी साहित्यासंबंधीची तात्त्विक भूमिका

दलित-आंबेडकरवादी साहित्याच्या निर्मितीसंबंधीची कारणमीमांसा

दलित-आंबेडकरवादी साहित्याची प्रेरणा व प्रभावक्षेत्रे

घटक - 2

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची दलितमुक्तीची चळवळ व दलित-आंबेडकरवादी साहित्य : परस्परसंबंध

दलित-आंबेडकरी साहित्यातील दलित जाणीव व आंबेडकरवादी जाणीव

दलित-आंबेडकरी साहित्यातील प्रमुख आशयसूत्रे

दलित-आंबेडकरवादी साहित्याचे अभिव्यक्तिरूप

दलित-आंबेडकरवादी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकारांची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 3

मराठी दलित कविता (कविता) : संपादक - बी. रंगराव

शूद्र (कादंबरी) : सुधाकर गायकवाड

घटक - 4

अक्षरांची पहाट (कथासंग्रह) : प्रकाश खरात

रमाई (नाटक) : प्रभाकर दुपारे

संदर्भ ग्रंथ

१.दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह

भालचंद्र फडके

२.दलित साहित्य : सिद्धांत आणि स्वरूप

यशवंत मनोहर

३.दलित साहित्य : आजचे क्रांतिविज्ञान

भालचंद्र फडके

४.दलित कविता	म. सु. पाटील
५.दलित आत्मकथने	वासुदेव मुलाटे
६.दलित रंगभूमी	संपा. भालचंद्र फडके
७.दलित कथा : उद्गम आणि विकास	प्रकाश खरात
८.निळी पहाट	रा. ग. जाधव
९.आंबेडकरवादी मराठी साहित्य	यशवंत मनोहर
१०.दलित साहित्य : चर्चा आणि चिंतन	गंगाधर पानतावणे
११.दलित साहित्य : दिशा आणि दिशांतर	दत्ता भगत
१२.दलित चळवळ आणि साहित्य	कृष्णा किरवले
१३.दलित वाङ्मय : प्रेरणा व प्रवृत्ती	शंकरराव खरात
१४.दलित साहित्य	वामन निंबाळकर
१५.दलित साहित्याचा इतिहास	म. सु. पगारे
१६.विद्रोही	म. सु. पगारे
१७.ग्रामीण - दलित साहित्याचा अनुबंध	म. सु. पगारे
१८.दलित कथा उद्गम आणि विकास	प्रकाश खरात
१९.दलित साहित्य एक अभ्यास	अर्जुन डांगळे
२०.दलित स्त्रियांची आत्मकथने स्वरूप आणि चिकित्सा	मनोहर जाधव
२१.शतकातील दलित विचार	संपा. शरणकुमार लिंबाळे
२२.दलित कथा निर्मिती आणि समीक्षा	छाया निकम
२३.मराठी आंबेडकरवादी कवितेचे वर्तमान	शैलेंद्र लेंडे
२४.अर्वाचीन मराठी साहित्य : अन्वयार्थ	शैलेंद्र लेंडे
२५.दलित साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र	शरणकुमार लिंबाळे
२६.राहु ल वानखेडे यांची कविता : विचारसंघर्षाचा जाहीरनामा	इंद्रजित ओरके
२७.पाच वैदर्भीय कवी	संपा. जनार्दन काटकर, धनराज माने
२८.वेदनांचा प्रदेश	प्रल्हाद लुलेकर

किंवा

3T4(D) : अनुवादित विश्वसाहित्याचा अभ्यास

घटक - 1

विश्वसाहित्य : संकल्पना व स्वरूप

विश्वसाहित्याचे एकंदर साहित्यक्षेत्रातील स्थान

विश्वसाहित्याची आशयगत वैशिष्ट्ये

विश्वसाहित्याची अभिव्यक्तिपर वैशिष्ट्ये व भाषांतरणातील तत्संबंधित समस्या

विश्वसाहित्याचे मराठीतील भाषांतरण : स्थूल परामर्श

घटक - 2

द मदर (कादंबरी) - मॅक्सिम गोर्की : अनुवाद -प्रभाकर उध्वरेषे

द अलकेमिस्ट (कादंबरी) - पाउलो कोएलो : अनुवाद नीतिन कोतापल्ले

घटक - 3

हिरोशिमाच्या कविता (कविता) - तोरोसंनिची : अनुवाद - निरंजन उजगरे

माया ऍंजेलोच्या कविता (कविता) - माया ऍंजेलो : अनुवाद - विजय तापस

घटक - 4

राजा ओयादिपौस (नाटक) - सॉफक्लिझ : अनुवाद पु. ल. देशपांडे

नारीगाथा (कथा) : अनुवाद - वसुधा जोशी

संदर्भ ग्रंथ

१.भाषांतरमीमांसा	कल्याण काळे, अंजली सोमण
२.भाषांतर	संपा. रमेश वरखेडे
३.भाषांतर चिकित्सा	मधुकर मोकाशी
४.भाषांतर	सदा कऱ्हाडे
५.अनुवादमीमांसा	केशव तुपे
६.तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा	संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार
७.तौलनिक साहित्याभ्यास	वसंत बापट
८.तौलनिक साहित्याभ्यास नवे सिद्धांत आणि उपयोजन	आनंद पाटील
९.अनुवाद कला	एन. ई. विश्वनाथ अय्यर

१०.अनुवाद विज्ञान	नगेंद्र
११.अनुवाद विज्ञान : सिद्धांत एवं अनुप्रयोग	नगेंद्र
१२.अनुवाद : सिद्धांत और समस्याएँ	रवींद्रनाथ श्रीवास्तव
१३.अनुवाद : सिद्धांत और प्रयोग	जी. गोपीनाथन
१४.Translation Studies	Susan Bassnatt, Mc Guire
१५.Stylistics of Literary Translation	Vilas Sarang

एम. ए. (मराठी) भाग २

सत्र IV

4T1 : मध्ययुगीन व आधुनिक गद्य

घटक - 1

गद्य : संकल्पना व स्वरूप

मध्ययुगीन गद्याची उगममीमांसा

मध्ययुगीन मराठीचे गद्याचे आविष्कार : महानुभाव गद्य, बखरगद्य व ऐतिहासिक पत्र-गद्य

आधुनिक मराठी गद्याची उगममीमांसा

आधुनिक मराठी गद्याचे विविधांगी आविष्कार : ललितगद्य, वैचारिक गद्य, संकीर्ण गद्यलेखन

घटक - 2

लीळाचरित्र - एकाक : चक्रधरस्वामी

कृष्णाजी अनंत सभासद विरचित श्री शिवछत्रपतींचे चरित्र : संपादक - र. वि. हेरवाडकर

घटक -3

आगरकर लेखसंग्रह : संपादक - ग. प्र. प्रधान

एकोणिसाव्या शतकातील मराठी गद्य : संपादक - भा. ल. भोळे

घटक - 4

सप्तस्वातंत्र्य : दादा धर्माधिकारी
मन्वंतर : सुरेश द्वादशीवार

संदर्भ ग्रंथ

- १.प्राचीन मराठी गद्य : प्रेरणा आणि परंपरा श्री. रं. कुळकर्णी
- २.महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय शं. गो. तुळपुळे
- ३.महानुभावीय मराठी वाङ्मय य. खु. देशपांडे
- ४.महानुभाव : साहित्य-दर्शन उषा देशमुख
- ५.महानुभाव साहित्य : शोधसंचार अविनाश आवलगावकर
- ६.मराठी बखर वाङ्मय र. वि. हेरवाडकर
- ७.प्राचीन मराठी चरित्रलेखन वसंत बोरगावकर
- ८.संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश संपा. वसंत आबाजी डहाके
- ९.बखर वाङ्मय : उद्गम आणि विकास बापूजी संकपाळ
- १०.मराठी बखर गद्य संपा. गं. ब. ग्रामोपाध्ये
- ११.मध्ययुगीन मराठी साहित्य : एक पुनर्विचार श्री. रं. कुलकर्णी
- १२.मराठी साहित्य : इतिहास आणि संस्कृती वसंत आबाजी डहाके
- १३.आधुनिक मराठी गद्याची उत्क्रांती कृ. भि. कुलकर्णी
- १४.प्रदक्षिणा खंड १, २ संपा. अनिरुद्ध कुळकर्णी, कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे
- १५.आधुनिक मराठी गद्याचा पायभूत अभ्यास संपा. वासुदेव मुलाटे
- १६.आगरकरांचा सामाजिक तत्त्वविचार गं. बा. सरदार
- १७.मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार द. वा. पोतदार
- १८.अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका गं. बा. सरदार

घटक - 1

भाषा : स्वरूप व कार्य

भाषेची लक्षणे

भाषाविज्ञान : संकल्पना व स्वरूप

भाषाविज्ञानाच्या अभ्यासपद्धती

भाषाविज्ञानाचा अन्य अभ्यासक्षेत्रांशी सहसंबंध

घटक - 2

वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप

फेर्दिना द सोस्यूर यांचा भाषिक व्यवस्था व भाषिक वर्तन सिद्धांत

ब्यूमफिल्ड यांचा संरचनावादी सिद्धांत

नोम चॉम्स्की यांचा रचनांतरणाचा सिद्धांत

सपीर व बोर्फ यांचा भाषिक सापेक्षतावादाचा सिद्धांत

झॉक देरिदा यांचा विरचनावादाचा सिद्धांत

घटक -3

स्वनिमविन्यास : स्वन, स्वनिम, स्वनांतराचे स्वरूप ; स्वनिम विश्लेषणाची तंत्रे ; स्वनिमांचे प्रकार

पदिमविन्यास : रूपिका, रूपिम, रूपिकांतराचे स्वरूप ; रूपिम विश्लेषणाची तंत्रे ; रूपिमांचे प्रकार

वाक्यविन्यास : वाक्य- स्वरूप; रूपबंध व वाक्य -परस्परसंबंध ; प्रथमोस्थित संघटक पद्धती

अर्थविन्यास : अर्थ - स्वरूप ; अर्थक्षेत्र आणि घटकविश्लेषण ; अर्थप्रकार

घटक - 4

सामाजिक भाषाविज्ञान : स्वरूप व वैशिष्ट्ये

भाषा, बोली व समाज : परस्परसंबंध

भाषा आणि विविध व्यवसायक्षेत्रे

भाषा आणि आर्थिक वर्गव्यवस्था

भाषा आणि लिंगभेदव्यवस्था : स्त्रियांची भाषा आणि पुरुषांची भाषा

भाषा आणि भौगोलिक क्षेत्रव्यवस्था : विविध बोलीरूपे

संदर्भ ग्रंथ

१.आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन मिलिंद मालशे

२.भाषा आणि भाषाशास्त्रे	श्री. न. गर्जेद्रगडकर
३.भाषाविज्ञान परिचय	स. गं. मालशे आणि इतर
४.आधुनिक भाषाविज्ञान (संरचनावादी, सामान्य आणि सामाजिक)	कल्याण काळे, अंजली सोमण
५.भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक	संपा. मालशे, इनामदार, सोमण
६.अभिनव भाषाविज्ञान	गं. ना. जोगळेकर
७.सुलभ भाषाविज्ञान	द. दि. पुंडे
८.मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान	महेंद्र कदम
९.संज्ञापनविद्या आणि ललित कला	रमेश वरखेडे
१०.आधुनिक भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा	दादा गोरे
११.समाजभाषाविज्ञान	रमेश वरखेडे
१२.समाजभाषाविज्ञान : प्रमुख संकल्पना	रमेश वरखेडे
१३.भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा	अनिल गवळी
१४.सामाजिक भाषाविज्ञान	रमेश धोंगडे
१५.सामाजिक भाषाविज्ञान : कक्षा आणि अभ्यास	संपा. जयश्री पाटणकर

4T3(A) : लोकसाहित्य

घटक - 1

लोकसाहित्य : संकल्पना व स्वरूप

लोकसाहित्य : प्रेरणा व प्रयोजन

लोकसाहित्याचा सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक जीवनाशी असलेला संबंध

लोकसाहित्याचा अन्य ज्ञानशाखांशी असलेला अनुबंध

लोकसाहित्याचे महत्त्व व आवश्यकता

घटक - 2

लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे संप्रदाय

लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची क्षेत्रे

लोकसाहित्याच्या अभ्यासाच्या पद्धती

लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची भारतीय परंपरा
लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची महाराष्ट्रीय परंपरा

घटक -3

लोकसाहित्य, लोकजीवन व लोकपरंपरा : अनुबंध
लोकसाहित्य व ग्रांथिक साहित्य : अनुबंध
मराठी लोकगीते : स्वरूप व आशय
मराठी लोकगीतांचे विविध प्रकार व अभिव्यक्ती
मराठी लोकनाट्य : स्वरूप व आशय
मराठी लोकनाट्याचे विविध प्रकार व अभिव्यक्ती

घटक - 4

मराठी लोककथा : स्वरूप व आशय
मराठी लोककथांचे प्रकार व अभिव्यक्ती
मराठी लोककला : स्वरूप व आशय
मराठी लोककलांचे प्रकार व अभिव्यक्ती
मराठी लोकसंस्कृतीच्या उपासकांची परंपरा
मराठी लोकसंस्कृतीच्या उपासकांचे आविष्कारप्रकार

संदर्भ ग्रंथ

१.लोकसाहित्याची रूपरेषा	दुर्गा भागवत
२.लोकसाहित्याचे स्वरूप	प्रभाकर मांडे
३.लोकप्रतिभा आणि लोकतत्त्वे	मधुकर वाकोडे
४.लोकसाहित्य : शोध आणि समीक्षा	रा. चिं. ढेरे
५.मराठी लोकसंस्कृतीचे उपासक	रा. चिं. ढेरे
६.लोकसाहित्य आणि लोकसंस्कृती	सरोजिनी बाबर
७.लोकसाहित्य : भाषा आणि संस्कृती	संपा. सरोजिनी बाबर
८.लोकसाहित्य : बदलते संदर्भ, बदलती रूपे	गंगाधर मोरजे
९.लोकसाहित्य : एक स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र	गंगाधर मोरजे
१०.लोकसाहित्य संशोधन पद्धती	अनिल सहस्त्रबुद्धे
११.लोकसंग्रहभूमी	प्रभाकर मांडे

१२.लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे	शरद व्यवहारे
१३.मराठी लोककथा	मधुकर वाकोडे
१४.मराठी लोककथा : स्वरूपमीमांसा	वैदेही कोळेकर
१५.मौखिकता आणि लोकसाहित्य	संपा. मधुकर वाकोडे, सुषमा करोगल
१६.लोकप्रतिभा आणि लोकतत्त्वे	मधुकर वाकोडे
१७.मराठी लोकसंस्कृतीचे उपासक	रा. चिं. ढेरे
१८.लोकनाट्याची परंपरा	वि. कृ. जोशी
१९.स्त्रियांचे खेळ आणि गाणी	सरोजिनी बाबर
२०.लोकनागर रंगभूमी	तारा भवाळकर
२१.लोकसाहित्यातील स्त्रीप्रतिमा	तारा भवाळकर
२२.मराठीचे लोकनाट्य : तमाशा, कला आणि साहित्य	नामदेव व्हटकर
२३.झाडीपट्टीची रंगभूमी	हरिश्चंद्र बोरकर
२४.खडी गंमत : विदर्भाचे लोकलेणे	हरिश्चंद्र बोरकर
२५.दंढारीची लोकसंपदा	हरिश्चंद्र बोरकर
२६.लोकसाहित्य : स्वरूप आणि विवेचन	पुरुषोत्तम कालभूत
२७.लोकनाट्य : उद्गम आणि विकास	पुरुषोत्तम कालभूत
२८.स्त्रियांची गाथा	न. ह. खोडे
२९.गंगासागर	न. ह. खोडे

किंवा

4T3(B) : तौलनिक साहित्याभ्यास

घटक - 1

तौलनिक साहित्याभ्यास : संकल्पना आणि स्वरूप

तौलनिक साहित्याभ्यासाची तत्त्वे

तौलनिक साहित्याभ्यासाची आवश्यकता

जागतिक संदर्भात तौलनिक साहित्याभ्यास

भारतीय संदर्भात तौलनिक साहित्याभ्यास

घटक - 2

तौलनिक साहित्याभ्यासातील प्रभावाची संकल्पना
प्रभाव आणि प्रभव : परस्परसंबंध
वाङ्मयीन प्रभावाची कारणमीमांसा
वाङ्मयीन प्रभावामधील आदानप्रदानाचे स्थान
वाङ्मयीन प्रभावाची वैविध्यपूर्णता व त्याचे स्वरूप

घटक - 3

मराठी साहित्यावरील पाश्चात्य साहित्याचा प्रभाव
मराठी साहित्यावरील भारतीय साहित्याचा प्रभाव
तौलनिक साहित्याभ्यास आणि मराठी साहित्य
तौलनिक साहित्याभ्यास आणि अनुवाद

घटक - 4

तौलनिक साहित्याभ्यासात विश्व साहित्य, राष्ट्रीय साहित्य व भारतीय साहित्याचे स्थान
विश्व साहित्य - संकल्पना व स्वरूप
राष्ट्रीय साहित्य - संकल्पना व स्वरूप
भारतीय साहित्य - संकल्पना व स्वरूप

संदर्भ ग्रंथ

१. तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार
२. तौलनिक साहित्याभ्यास वसंत बापट
३. तौलनिक साहित्य : नवे सिद्धांत आणि उपयोजन आनंद पाटील
४. साहित्य : रंग आणि तरंग निशिकांत मिरजकर
५. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय संपा. र. बा. मिरजकर
६. प्राचीन-अर्वाचीन साहित्यानुबंध संपा. रा. गो. नाईकवाडे आणि इतर
७. भारतीय साहित्याची संकल्पना संपा. द. दि. पुंडे

किंवा

4T3(C) : साहित्याचा सामाजिक, सांस्कृतिक अभ्यास

घटक - 1

साहित्य आणि समाज : अनुबंध
साहित्यातील अनुभवविश्व आणि समाजवास्तव : परस्परसंबंध
साहित्यातून प्रकट होणारे समाजभाष्य
साहित्याच्या सामाजिक अभ्यासाची विचारदृष्टी
साहित्याचे समाजशास्त्र
साहित्याच्या समाजशास्त्राची अध्ययनपद्धती

घटक - 2

साहित्य आणि संस्कृती : अनुबंध
साहित्यातील अनुभवविश्व आणि संस्कृतिरूप : परस्परसंबंध
साहित्यातून प्रकट होणारे संस्कृतिभाष्य
साहित्याच्या सांस्कृतिक अभ्यासाची विचारदृष्टी
साहित्याचे संस्कृतिकारण
साहित्याचे सांस्कृतिक अध्ययन

घटक -3

खालील साहित्यकृतीचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास :
फकिरा (कादंबरी) - अण्णाभाऊ साठे
जेव्हा मी जात चोरली होती (कथासंग्रह) - बाबूराव बागुल

घटक - 4

खालील ग्रंथांचा सांस्कृतिक दृष्टीने अभ्यास :
गुलामगिरी (वैचारिक) - महात्मा फुले
जातिसंस्थेचे उच्चाटन (वैचारिक) - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

संदर्भ ग्रंथ

१.साहित्य आणि समाज	अविनाश सहस्त्रबुद्धे
२.समाज आणि साहित्य	सदा कऱ्हाडे
३.साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ	रा. ग. जाधव
४.सांस्कृतिक मूल्यवेध	रा. ग. जाधव
५.कला, साहित्य व संस्कृती	रा. ग. जाधव
६.साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ	अंजली सोमण
७.साहित्याचे सामाजिक व सांस्कृतिक अनुबंध	म. सु. पाटील
८.भाषा, साहित्यकला आणि संस्कृती	सदा कऱ्हाडे
९.साहित्याचे संदर्भ	हरिश्चंद्र थोरात
१०.सामाजिक परिवर्तन चिकित्सा आणि भवितव्य	संपा. शरद जावडेकर
११.सामाजिक परिवर्तन आणि मराठी साहित्य	संपा. र. बा. मंचरकर
१२.साहित्य, संस्कृती आणि समाजप्रबोधन	संपा. योगेंद्र मेश्राम आणि इतर
१३.साहित्य आणि समाज	संपा. नागनाथ कोत्तापल्ले
१४.आधुनिक मराठी साहित्य आणि सामाजिकता	संपा. मृणालिनी शहा, विद्यागौरी टिळक
१५.समाजप्रबोधन	प्र. बा. गर्जेद्रगडकर
१६.तरवा	आनंद पाटील
१७.तुळव	आनंद पाटील
१८.तौलनिक साहित्याभ्यास : नवे सिद्धांत आणि उपयोजन	आनंद पाटील
१९.साहित्य आणि समाज	संपा. नागनाथ कोत्तापल्ले
२०.साहित्याचा अन्वयार्थ	नागनाथ कोत्तापल्ले
२१.साहित्याचा अवकाश	नागनाथ कोत्तापल्ले
२२.साहित्याचे सांस्कृतिक संचित	प्रल्हाद लुलेकर, केशव तुपे

किंवा

4T3(D) : संविधानमूल्ये आणि साहित्य

घटक - 1

भारताचे संविधान : मूलतत्त्वे व तत्त्वज्ञान

भारतीय संविधानाची प्रास्ताविका : संविधानमूल्यांचा सारभूत समुच्चय

सारभूत संविधानमूल्ये : सार्वभौम, समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष, लोकशाही, गणराज्य ; सामाजिक, आर्थिक व राजनैतिक न्याय ; विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रद्धा व उपासना यांचे स्वातंत्र्य ; दर्जाची व संधीची समानता ; व्यक्तीची प्रतिष्ठा व राष्ट्राची एकता व एकात्मता यांचे आश्वासन देणारी बंधुता.

संविधानमूल्ये व साहित्य : अनुबंध

संविधानमूल्यांचा मराठी साहित्यातून झालेला आविष्कार : आकलन

घटक - 2

भारतीय संविधान : भारतीय समाजजीवनाचा व व्यक्तिजीवनाचा कायदेशीर मूल्यादर्श

भारतीय संविधानमूल्ये : भारतीय समाज, संस्कृती व साहित्यव्यवहाराची विचारचौकट

संविधानमूल्ये व साहित्याच्या अनुबंधाबाबतच्या तात्त्विक समस्या

मध्ययुगीन मराठी साहित्य व संविधानमूल्ये : स्थूल परामर्श

आधुनिक मराठी साहित्य व संविधानमूल्ये : स्थूल परामर्श

संविधानमूल्यांच्या संबंधात साहित्याकडून असलेल्या अपेक्षा

संविधानमूल्यांच्या संबंधात आश्वासक ठरणारे साहित्यरूप व साहित्यप्रवाह

घटक - 3

जोतीपर्व (वैचारिक) : नागनाथ कोत्तापल्ले

डॉ. आंबेडकरांचा वैचारिक वारसा (वैचारिक) : भा. ल. भोळे

घटक - 4

जीवनायन (कवितासंग्रह) : यशवंत मनोहर

अस्वस्थ नायक (कादंबरी) : उत्तम कांबळे

आधारभूत ग्रंथ :

भारताचे संविधान : भारत सरकार ; विधि, न्याय व कंपनी कार्य मंत्रालय

[महाराष्ट्र राज्याच्या भाषा संचालनालयाद्वारे अनुवादित आणि संचालक, शासन मुद्रण व लेखनसामग्री, महाराष्ट्र राज्य, यांच्याद्वारे भारत सरकारच्या वतीने प्रकाशित प्रतीबर हुकूम मुद्रित प्रत]

संदर्भ ग्रंथ

१.भारतीय संविधान	अनंत राऊत
२.भारतीय स्वातंत्र्य : पन्नास वर्षाचा मागोवा	भा. ल. भोळे
३.आंबेडकरवाद : तत्त्व आणि व्यवहार	रावसाहेब कसबे
४.समाजपरिवर्तनाच्या दिशा	जनार्दन वाघमारे
५.आधुनिकता आणि परंपरा	संपा. राजेंद्र व्होरा
६.विवेक आणि न्याय	मे. पु. रेगे
७.स्वातंत्र्य, समता आणि न्याय	मे. पु. रेगे
८.विवेकाच्या गोठी	म. गं. नातू
९.विवेकवाद, विज्ञान आणि श्रद्धा	मे. पु. रेगे
१०.मराठी साहित्यातील विवेकवाद	शैलेंद्र लेंडे
११.मानव आणि धर्मचिंतन	रावसाहेब कसबे
१२.धर्म, समाज आणि राजकारण	अशोक चौसाळकर
१३.प्रबोधनातील पाऊलखुणा (गं. बा.सरदार)	संपा. निर्मलकुमार फडकुले
१४.विसावे शतक आणि भारतातील समताविचार	भा. ल. भोळे
१५. राजकीय भारत	भा. ल. भोळे
१६.समाजप्रबोधन	संपा. प्र. बा. गर्जेद्रगडकर
१७.भारतीय प्रबोधन	संपा. दि. के. बेडेकर, भा. शं. भणगे

4T4(A) : प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार

घटक - 1

प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय ?

पारंपरिक प्रसारमाध्यमांचे स्वरूप

आधुनिक प्रसारमाध्यमे व संवादकौशल्य

आधुनिक प्रसारमाध्यमांचे प्रकार : मुद्रित प्रसारमाध्यमे, दृक-श्राव्य प्रसारमाध्यमे

प्रसारमाध्यमांचा समाजावर होणारा परिणाम व प्रसारमाध्यमांची प्रभावशीलता

घटक - 2

प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार : सहसंबंध

मुद्रित प्रसारमाध्यमे : वृत्तपत्रे, नियतकालिके, मासिके

मुद्रित प्रसारमाध्यमांकरिता आवश्यक असलेले भाषिक लेखनकौशल्य व साहित्यिक संवादकौशल्य
मुद्रित माध्यमांसाठी लेखनाचे स्वरूप

वृत्तपत्रीय लेखन -अग्रलेख, सदरे, बातमी, मुलाखती, ग्रंथपरीक्षणे, वृत्तसंकलन, रिपोर्टाज इत्यादी
मुद्रित माध्यमांसाठी प्रमाण लेखनविषयक नियम आणि मुद्रितशोधन

घटक - 3

दृक-श्राव्य प्रसारमाध्यमे : नभोवाणी, दूरचित्रवाणी, संगणक,मोबाईल(भ्रमणयंत्र), इंटरनेट(माहितीचे महाजाल)

दृक-श्राव्य प्रसारमाध्यमांकरिता आवश्यक असलेले भाषिक व साहित्यिक संवादकौशल्य

श्राव्य प्रसारमाध्यमांकरिता लेखन व वाचन - बातम्या, वार्तालाप, , श्रुतिका, मुलाखती, सूत्रसंचालन इत्यादी

दृक-श्राव्य प्रसारमाध्यमांकरिता लेखन व सादरीकरण - बातम्या, पटकथा, मुलाखती, सूत्रसंचालन इत्यादी

दृक-श्राव्य प्रसारमाध्यमांसाठी कुशल व अत्याधुनिक जनसंवादाची असलेली आवश्यकता

घटक - 4

माहिती तंत्रज्ञानाच्या अत्याधुनिक साधनांमध्ये भाषाकौशल्य व साहित्यकौशल्याचा होणारा वापर
संगणक, इंटरनेट, मल्टीमीडिया, शोध पत्रकारिता, वेब पत्रकारिता आणि भाषा, साहित्यव्यवहार

मुद्रित व दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी वृत्त संकलनाचे स्वरूप

मुद्रित व दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी जाहिरात लेखनाचे स्वरूप

दृक-श्राव्य माध्यमांसाठी पटकथा लेखनाचे स्वरूप

संदर्भ ग्रंथ

१.संवादशास्त्र

श्रीपाद भालचंद्र जोशी

२.भारतीय रंगभूमी

आद्य रंगाचार्य

३.अभिनय शास्त्र (स्टानिस्लावस्की)

अनु. व. ह. गोळे

४.संपादन : स्वरूप व कार्य

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

५.बातमीची कार्यक्षेत्रे

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

६.दूरदर्शनसाठी लेखन	केशव केळकर
७.जाहिरातीचे युग	केशव केळकर
८.गीतयात्री	माधव मोहोळकर
९.संगीतशास्त्राचा अभ्यास	बी. आर. देवधर
१०.सर्जनात्मक लेखन	आनंद पाटील
११.मराठी लेखन मार्गदर्शिका	यास्मिन शेख
१२.भयंकर सुंदर मराठी भाषा	द. दि. पुंडे
१३.पत्रकारितेचा स्वभाव	ल. ना. गोखले
१४.फीचर रायटिंग	प्रसन्नकुमार अकलूजकर
१५.पत्रकारिता : स्वरूप आणि चिकित्सा	महावीर जोधळे
१६.जाहिरात शास्त्र	वंदना खेडीकर
१७.व्यावहारिक मराठी भाषा	शरदिनी मोहिते
१८.वैखरी	अशोक केळकर
१९.व्यावहारिक व व्यावसायिक लेखनप्रणाली	मधुकर मोकाशी
२०.मराठी साहित्य : काही लेखनबंध	सुधाकर शेलार

किंवा

4T4(B) : चित्रपट आणि साहित्य

घटक - 1

साहित्य आणि चित्रपट : परस्परसंबंध

साहित्यातील कथारूप आणि चित्रपटनिर्मिती

साहित्यातील कथारूपाचे माध्यमांतर आणि चित्रपटाची कथावस्तू

साहित्याची भाषा आणि चित्रपटाची भाषा : अनुबंध

मराठी साहित्यकृतींवरील चित्रपटनिर्मिती : स्थूल परामर्श

घटक - 2

चित्रपट पटकथालेखन : तंत्र व कौशल्ये
मराठी चित्रपटाची पटकथा
चित्रपटाच्या पटकथालेखनाची मूलतत्त्वे
पटकथा संरचना आणि पटकथेचे विविध घटक
मराठी चित्रपटाच्या पटकथा : स्थूल परामर्श

घटक - 3

साहित्यकृतींवरील चित्रपटनिर्मितींचा अभ्यास :
'बनगरवाडी' चित्रपट (मूळ कादंबरी - बनगरवाडी : व्यंकटेश माडगूळकर)
'नटरंग' चित्रपट (मूळ कादंबरी - नटरंग : आनंद यादव)

घटक - 4

चित्रपटांच्या पटकथालेखनाचा अभ्यास :
'सामना' चित्रपट (पटकथालेखन : विजय तेंडुलकर)
'कोर्ट' चित्रपट (पटकथालेखन : चैतन्य ताम्हणे)

संदर्भ ग्रंथ

१.मराठी चित्रपटाची पटकथा	अनिल सपकाळ
२.भारतीय चित्रपट	माधव शेवाळे
३.चलत् चित्रपट	अरुण खोपकर
४.सिनेमाची गोष्ट	अनिल झणकर
५.चित्रकथा	अशोक राणे
६.बखर सिनेमाची	वसंत साठे
७.चित्रपटाचे सौंदर्यशास्त्र	सतीश बहादूर
८.चित्रपट : एक प्रवास	अशोक राणे
९.गाजलेले विदेशी चित्रपट	शांता शेळके
१०.एका स्टुडिओचे आत्मवृत्त	प्रभाकर पेंढारकर
११.गर्द रानात भर दुपारी	विजय पाडळकर
१२.शूर्टींग	श्री. दा. पानवलकर
१३.फिल्म यात्रा	भाई भगत

किंवा

4T4(C) : स्त्रीवादी साहित्य

घटक - 1

स्त्रीवादी साहित्य : संकल्पना व स्वरूप

स्त्रीवादी साहित्याची तात्त्विक भूमिका

स्त्रीवादी साहित्याच्या निर्मितीसंबंधीची कारणमीमांसा

स्त्रियांचे लेखन व स्त्रीवादी लेखन : साम्यभेद

भारतीय समाजवास्तव, धर्मवास्तव, लिंगभेदवास्तव आणि स्त्रीवादी साहित्य : परस्परसंबंध

घटक - 2

स्त्रीवादी साहित्याच्या निर्मितीमागील सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

स्त्रीवादी साहित्यातील प्रमुख आशयसूत्रे

स्त्रीवादी साहित्याचे अभिव्यक्तिरूप

स्त्रीवादी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकारांची ऐतिहासिक जडणघडण

घटक - 3

स्त्रीपुरुषतुलना (वैचारिक) : ताराबाई शिंदे

उत्खनन (कादंबरी) : गौरी देशपांडे

घटक - 4

मी भिडवू पाहते समग्राशी डोळा (कविता) : प्रजा पवार

जहन्नम (निवडक प्रतिमा जोशी - कथा) : संपादक - पुष्पा भावे

संदर्भ ग्रंथ

- १.स्त्री-साहित्याचा मागोवा : खंड १, २, ३ संपा. भारतीय विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
२.स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप व उपयोजन अश्विनी धोंगडे
३.१९६० नंतरची सामाजिक परिस्थिती व साहित्यातील नवे प्रवाह आनंद यादव
४.आधुनिक मराठी कवयित्रींची कविता रा. ग. जाधव
५.कथा गौरीची संपा. विद्या बाळ व इतर
६.मराठी लेखिका : चिंता आणि चिंतन भालचंद्र फडके
७.स्त्रीवाद संपा. सुमती लांडे
८.द सेकंड सेक्स (सिमोन द बोव्हुआर) अनु. करुणा गोखले
९.स्त्रियांची नवकथा : वाटा आणि वळणे मंगला वरखेडे
१०.स्त्रीप्रश्नांची वाटचाल : परिवर्तनाच्या दिशेने विद्युत भागवत
११.स्त्रीविकासाच्या पाऊलखुणा संपा. स्वाती कर्वे
१२.भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद, स्त्रीवादी समीक्षा आणि उपयोजन शोभा नाईक
१३.तिसऱ्या बिंदूच्या शोधात तारा भवाळकर
१४. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा शोभा पाटील
१५.मराठी कथेची स्थितिगती अंजली सोमण
१६.स्त्रीवाद : एक दृष्टिक्षेप अरुणा सबाणे
१७.चौकट संपा. विलास खोले
१८.स्त्रीलिखित कादंबऱ्या : प्रेरणा आणि प्रवृत्ती विद्या देवधर
१९.स्त्रीविकासाचे नवे क्षितिज संपा. स्वाती कर्वे
२०.स्त्रीप्रश्नांची चर्चा : एकोणिसावे शतक प्रतिभा रानडे
२१.स्त्रियांचे गद्यलेखन मधुबाला खोपडे
२२.स्त्रीलिखित साहित्य : संदर्भ आणि चिकित्सा संपा. आशुतोष पाटील
२३.स्त्रियांची कादंबरी संपा. रेखा इनामदार साने
२४.स्त्रियांचे कथालेखन संपा. अरुणा ढेरे
२५.मराठीतील स्त्रियांची कविता प्रभा गणोरकर
२६.मराठी कादंबरी : स्त्रियांचे योगदान प्रमिला भिरुड

किंवा

4T4(D) : अनुवादित भारतीय साहित्याचा अभ्यास

घटक - 1

भारतीय साहित्य : संकल्पना व स्वरूप

भारतीय साहित्याचे देशपातळीवरील साहित्यक्षेत्रात स्थान

भारतीय साहित्याची आशयगत वैशिष्ट्ये

भारतीय साहित्याची अभिव्यक्तिपर वैशिष्ट्ये व अनुवादातील तत्संबंधित समस्या

भारतीय साहित्याचे मराठीतील अनुवाद : स्थूल परामर्श

घटक - 2

आरण्यक (कादंबरी) - विभूतिभूषण बंधोपाध्याय : शंकर बाळाजी शास्त्री

पिवळ्या छत्रीवाली मुलगी (लघुकादंबरी) - उदय प्रकाश : अनुवाद - गणेश विसपुते

घटक - 3

समकालीन हिंदी कविता : अनुवाद - चंद्रकांत पाटील

जेरबंद (कवितासंग्रह) - मंसूर एजाज जोश : अनुवाद - लोकनाथ यशवंत

घटक - 4

अनंतमूर्ती यांच्या कथा (कथासंग्रह) : अनुवाद - उमा कुलकर्णी

आधेअधुरे (नाटक) - मोहन राकेश : अनुवाद - विजय तेंडुलकर

संदर्भ ग्रंथ

१.भाषांतरमीमांसा

कल्याण काळे, अंजली सोमण

२.भाषांतर

संपा. रमेश वरखेडे

३.भाषांतर चिकित्सा

मधुकर मोकाशी

४.भाषांतर

सदा कऱ्हाडे

५.अनुवादमीमांसा

केशव तुपे

६.तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा	संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार
७.तौलनिक साहित्याभ्यास	वसंत बापट
८.तौलनिक साहित्याभ्यास नवे सिद्धांत आणि उपयोजन	आनंद पाटील
९.अनुवाद कला	एन. ई. विश्वनाथ अय्यर
१०.अनुवाद विज्ञान	नगेंद्र
११.अनुवाद विज्ञान : सिद्धांत एवं अनुप्रयोग	नगेंद्र
१२.अनुवाद : सिद्धांत और समस्याएँ	रवींद्रनाथ श्रीवास्तव
१३.अनुवाद : सिद्धांत और प्रयोग	जी. गोपीनाथन
१४.Translation Studies	Susan Bassnatt, Mc Guire
१५.Stylistics of Literary Translation	Vilas Sarang

प्रश्नपत्रिकेचा आराखडा
गुणविभाजन : सत्र I, II, III व IV साठी

प्रत्येक लेखी सत्रांत परीक्षा - 80 गुण

प्रत्येक सत्रांतील अंतर्गत मूल्यमापन - 20 गुण

प्रत्येक सत्रातील प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेचे एकूण गुण - 100 गुण

प्रत्येक सत्राचे एकूण गुण - 400 गुण

एम. ए. मराठी पदवी परीक्षा - 1600 गुण

प्रश्नपत्र : गुणविभाजन : एकूण गुण : 80

प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेला एकूण क्रेडिट - 4

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

1. अभ्यासक्रमातील निर्धारित चारही घटकांवर प्रश्नपत्रिकेमध्ये प्रश्न राहतील व प्रत्येक प्रश्नपत्रिका चार श्रेयांकाची (क्रेडिट) राहिल.
2. प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेमध्ये प्रत्येकी 16 गुणांचे प्रश्न राहतील व ते सर्व अनिवार्य राहतील.
3. चार घटकांवर चार प्रश्न अंतर्गत पर्यायांसह राहतील.
4. पाचवा प्रश्न अनिवार्य असून त्यात प्रत्येक घटकावर प्रत्येकी चार गुणांचे प्रश्न विचारले जातील. त्यांना समान गुण असून त्यांत अंतर्गत पर्याय राहणार नाही.
5. प्रत्येक प्रश्नपत्रिका 3 तासांची राहिल.
6. अभ्यासपत्रिकेची लेखी परीक्षा ही 80 गुणांची राहिल व अंतर्गत मूल्यमापन 20 गुणांचे राहिल. अंतर्गत मूल्यमापनात निर्धारित करण्यात आलेले 20 गुण विद्यार्थ्यांचे प्रकल्प, वर्ग-चर्चासत्र सादरीकरण, वर्गातील उपस्थिती व मौखिकी परीक्षा या घटकांवर आधारित राहतील.
7. अभ्यासपत्रिकेत उत्तीर्ण होण्यासाठी विद्यार्थ्यांने लेखी परीक्षा व अंतर्गत मूल्यमापन यामध्ये एकत्रितपणे किमान 40% गुण मिळविणे आवश्यक आहे.

